

Štev. 20.

Na Dunaju, 29. oktobra 1898.

Letnik XI.

Hrvatsko drž. pravo pa Slovenci.

Dne 12. oktobra t. l. je imela hrvatska stranka prava na Trsatu pri Reki po večem prestanku glavno skupščino, na katero so došli tudi nekateri istrski Hrvatje, n. pr. Spinčić in nekateri Slovenci, pristaši katoliške narodne stranke na Kranjskem, in sicer kanonik Kalan, drž. poslanec dr. Krek in pa dr. Brejc. Udeležba je bila povoljna, in resolucije so se jednoglasno sklenule na razne strani. Govorniki hrvatski so označevali delovanje stranke same, potem delovanje z združeno narodno stranko v skupni opoziciji, in so povdarjali, kakó je treba nadalje delovati, da se narod oklene jedne same, t. j. sedanje stranke prava, in kako ga je treba radi tega poučevati z ustno in pisano, preprosto besedo. Predsednik skupščini, bar. Rukavina, in za njim drugi govorniki so iskreno pozdravili slovenske udeležnike in povdarjali, da njih udeležba in njih odločna izjava za hrvatsko drž. pravo tudi od strani Slovencev daje temu zborovanju poseben značaj in pomen. Kanonik Kalan, kakor poročamo drugod, je vnet za hrvatsko stranko tega prava radi dveh idej, radi tega, ker zastopa krščanstvo in pa politiško idejo drž. prava in pa ker se poteza za gospodarstveni napredek narodov. Dr. Krek pa izjavlja, da so se od slovenske strani priglasili, ker z Dunaja ne morejo pričakovati ničesar, in ker so se uverili, »da ne morejo naprej bez ideje državnega prava«. Kan. Kalan in dr. Krek sta zagotovila stranko prava, da seosebno narodna kat. stranka slovenska bode delovala za probujenje naroda, z namenom, da bi stremil k hrv. drž. pravu. Slovenec dr. Brejc pa je kazal, da dež. zbori so poguba za slovenski narod, zato stremé Slovenci k narodni avtonomiji, in potreba je, da se pripravljajo za hrv. drž. pravo.

Radi slovenskih izjav je zavladala obča radost po hrv. novinah, seosebno ko se je oglasil tudi organ narodne, recimo, svobodomiselné stranke slovenske, da, kakor poprej, priznava tudi sedaj hrv. drž. pravo za Slovence. Glasilo te stranke in tudi Spljetsko hrv. »Jedinstvo« se le bojita, da bi narodna katoliška stranka ne bila dovolj odkritosrčna, da bi jo bila zasaknula takó ugodno za hrv. drž. pravo le radi posebne, njej povoljne taktike.

To je jedro o najnovejšem politiškem notranjem dogodku, ki se tiče Hrvatov in Slovencev, in o ka-

terem je dal organ slov. kat. stranke še poseben komentar.

Resnici na ljubo, katera je v tem slučaju »Slov. Svetu« ugodna, konstatujemo, da med avstro-ogerskimi Slovani je veliki dejatelj Adolf Ivanovič Dobrjanskij prvi zopet oživil zavest o tem, da k hrvatskemu drž. pravu pripadajo tudi Slovenci, in, kakor konstatuje Olomuška »Slavia« z dne 22. okt. *), je potem urednik »Slovan. Sveta« nadalje razpravlja, v tem listu hrvatsko državno pravo. Gospoda katoliške stranke slovenske naj pogleda v prve in nadaljnje letnike »Slov. Sveta« in se preveri o naši, tudi drugače Slovanom znani trditvi. Tedaj ni kan. Kalan še nič vedel ali ni hotel vedeti o hrv. drž. pravu za Slovence, in dr. Krek se je tedaj še učil v višem bogoslovju. Tudi niso ne Slovenci, ne Hrvatje sami priobčili več o tem, nego je mogel podati »Slov. Svet«, in urednik tega lista se je pred leti še posebe potrudil, da je pozvedel, kar treba, tudi od strani hrvatskih zgodovinarjev.

Ako obžaluje sedaj kan. Kalan, da niso Slovenci začeli delovati za to pravo uže pred 30 leti, odgovarjamo mi, da je treba obžalovati, da stranka, katero zastopa kan. Kalan, ni niti pred 10 leti hotela ne le nič vedeti o tem pravu, temveč je je naravnost pobijala. No o tem še drugod. Tu pa je treba pred vsem omenjati, v kaki zvezi smo mi, in morajo tudi drugi povdarjati umestnost ali neumestnost hrvatskega drž. prava. Odgovor je za nas lehek.

Od prve do današnje številke izhajanja »Slov. Sveta« smo mi dokazovali, da najprej je treba nacijsionalno utrditi se s pomočjo nacijsionalne avtonomije, o kateri so slišali Hrvatje na Trsatskem shodu tudi iz ust Slovenca dr. Brejca. To velja za češko in hrvatsko zgodovinsko državno pravo, in tudi za malorusko, o katerem se pa kat. slovenski stranki najbrže niti sanja ne. Čehi in Slovenci bili bi prišli uže dalje in bi bili uže danes na boljem, ko bi se bili vzajemno lotili vprašanja o nacijsionalni avtonomiji, za katero so jim kazali in še kažejo Nemci sami od sebe pot v severnem delu češkega kraljestva. Tudi s hrvatskim drž. pravom ne bode za Slovence drugače, in tu se

*) Kanovník Kalan mluvil o sdružení »slovinskohrvatského národa na základě hrvatského státního práva.« Je to stará kapitola. Neboť původcem jí byl dvorní rada Dobrjanskij, a rozvinul ji Frán Podgorník, redaktor č. »Slovanskí Svet« (nyní ve Vídni). — Potem navaja zgod. dokumente o pripadanju Slovencev k hrv. drž. pravu.

važajo še večje zapreke nego za Čehoslovane. Kajti Čehi so se omejili na dežele, katere so vse zastopane v Dunajskem osrednjem parlamentu, v tem ko imajo Hrvatje in Slovenci za uresničenje drž. prava opraviti tudi z duvalizmom. Hrvati imajo tudi v najnovejših državnopravnih aktih obečano in zagotovljeno, da se vstvari Trojedina kraljevina ne le po imenu, temveč tudi dejanski. Dalmacija še vedno čaka na priklonjenje k Hrvatsko-Slavoniji in najbrže bode morala še dolgo čakati ne le radi Madjarov, temveč tudi radi interesov, ki jih imajo tostranski narodi.

Tostran bi nemški radikalni in tudi zmernejši nacionalci Hrvatom ali pa Madjarom podarili Dalmacijo in istočasno in iz istih razlogov tudi Galicijo, da bi toliko lažje Slovence in Čehe pripravili ob vsako moč v Dunajskem državnem zboru in sploh toliko lažje pripravili za potop v pangermanskem morju.

Hrvatje sami so dolžni v interesu samih sebe, Slovencev in drugih tostran tlačenih, v opasnosti živčih Slovanov delovati nato, da se jim podeli nacionalna enakopravnost. Bez te bi Slovenci čakali takó dolgo na izvršenje hrv. drž. prava, da bi jih poprej uničila južna in severna Irredenta.

Ni res, da bi Slovenci ne imeli nobene vodilne misli, ki bi jih dovedla do zavarovanja svojega narodnega obstanka. Ravno nacionalna avtonomija vključuje skupno idejo za Slovence vseh dežel, in radi tega so jo lani sprejeli tudi na vseslovenskem shodu. S to idejo niso osamljeni, ker čez 3 milijone galiških Malorusov tudi ne zahteva drugega, kakor nacionalno avtonomijo.

Hrvatje, kakor današnji češki politiki, se niso niti pobrigali za pomen in dalekosežnost nacionalne avtonomije, ker so imeli in imajo vedno le državno pravo pred očmi. Čehi poleg tega do cela pozabljajo, da je sam njih politički učitelj, otec Palacký, prvi postavil program o etnografskih skupinah za vso našo monarhijo. Nacionalna avtonomija je zajedno sposobna, pot pripraviti izvršenju državnega prava češkega, hrvatskega in tudi maloruskega.

V XVI. in tudi v XVIII. stoletju bi bili Hrvatje in Slovenci lažje združili se na podstavi hrv. drž. prava; danes so se mogočno vtepli med Slovence Nemci in med Slovence pa tostranske Hrvate tudi Italijani. S temi je treba računati ob predočevanju hrv. drž. prava, in ta okolnost sili, da težé Slovenci in tostranski Hrvatje najprej po osiguranju svoje narodnosti, najbolje s pomočjo nacionalne avtonomije. Teorija poslednje, kakor smo mi dokazovali v našem listu in še poprej v bivšem »Slovanu« in »Slov. Narodu«, ima pomoček za narodno okrepljenje tostranskih Slovencev in Hrvatov še pred odstranjenjem sedanjega duvalizma. Ta teorija namreč predlaga za tostranske Hrvate in Slovence jeden skupen nacionalni zastop, ki bi utegnil imeti svoja podrejena nacionalna okrožja. Proti temu bi ne mogli opravičeno nagajati ne Nemci, ne Italijani, ne kak drug nacionalni fragment; kajti nacionalna avtonomija postavlja za vsak narod jednako pravo organizacije, ker se omejuje zgolj na nacionalne stvari.

Hrvatje se na podstavi nacionalne avtonomije lažje sporazumejo tudi s svojimi Srbi, in to sporazumljenje je potrebno v interesu Jugoslovanov našega cesarstva.

Pangermanija in njo zastopajoča diplomacija bi se le radovala, ko bi se od tostranske polovine odtrgala Dalmacija in Galicija; saj bi Wolfovci toliko lažje izvrševali svoje uničujoče delo med Slovenci in Čehoslovani, oziroma tudi sileškimi Poljaki. Ista Pangermanija pa bi takoj intrigovala, ko bi Slovenci hoteli zaresno stremeti k hrv. drž. pravu; kajti Slovenci so poleg Čehov prvi, ki naj bi dozorili za prusko protestantsko cesarstvo. Saj so še gledé na stremljenje k unijatskemu obredu s staroslovenskim jezikom germanske intrige odločilna zapreka; kaj bi pa počeli v pruski Nemčiji, ko bi se pokazalo, da se hočejo Slovenci rešiti s pomočjo hrv. drž. prava!

To je sicer očividni dokaz, koliko vrednosti je hrv. drž. pravo tudi za Slovence; ali vedeti je treba, da čaka Hrvate in Slovence velik boj, predno dosežejo skupno podstrešje hrv. drž. prava. Boj sluti tudi dr. Krek, kakor je izrecno omenil na Trsatu; ali pa je mislil tudi na boj v tem smislu, ni možno uganuti.

Treba se je torej poprej utrditi nacionalno, da se bode možno bojevati; drugače onemorejo Slovenci uže ob začetku boja.

Utvrde pa se z doseženo nacionalno avtonomijo; ta jim podeli zajedno moralno pomoč, ker odpade pretveza, kakor da bi hoteli Hrvatje v okviru svojega drž. prava tujčiti neslovanske fragmente ali dele, živče pomešane s Hrvati in Slovenci.

Za Slovence je dobro, da imajo tudi oni svoje državno pravo, t. j. zgodovinsko hrv. drž. pravo; a danes imajo oni s tostranskimi Hrvati izbojevati mnogo aktuvalnišega, nujnejšega, in to utegnejo priboriti si s pomočjo drugih Slovanov, zastopanih v drž. zboru in, dodajmo, tistih neslovanskih strank, katerim je še do obstanka monarhije.

Hrv. državno pravo je za tostranske Hrvate in Slovence nož, ki reže na dva kraja; treba mu je ostrije skrhati na jedni strani, potem bode šele rezalo primerno, drugim ne na škodo, Slovincem in Hrvatom pa na korist.

Danes je celó opasno, moči uporabljati za doseženje hrv. drž. prava; Slovenci so jedva pred jednim letom imeli vseslovenski shod, na katerem so slovesno obvezali se, da se bodo potezali za izvršenje nacionalne avtonomije. Noben slovenskih poslancev ni še stvoril odtlej odločnega koraka v tem smislu; treba je ostati pri jedni zadači in potem lotiti se druge. Nar. kat. stranka te zadače ne sme pozabiti, ako hoče služiti pravim interesom slovenskega in ravno s tem tudi hrv. naroda. Nacionalna enakopravnost v konkretni, za slovenske zastopnike še posebe obvezni obliki, je in mora biti sedaj stalno na dnevnem redu, in isti zastopniki naj gledajo, kakó dobé v osrednjem parlamentu pomoči za obveze, ki so jih stvorili javno in slovesno pred vsem slovenskim narodom in v obče pred javnim svetom!

Slovenski katoliški stranki jedno.

Trije gospodje katoliške stranke kranjskih Slovencev so govorili na shodu stranke prava na Trsatu v imenu skupne te stranke, katera je do poslednjega

časa po termenih in pojmih »Slov. Sveta« zaslužila in dobivala ime latinizatorske stranke na Slovenskem. Da so kan. Kalan, dr. Krek in Brejc govorili v imenu te stranke, potrjuje tudi njeno glasilo »Slovenec«. Gospoda, zlasti dr. Krek, so zatvrdili v skupščini stranke hrv. prava, da bodo narodne množice poučevali o tem pravu in jih pripravljali za to pravo. Dr. Krek je, kakor je trdil, uže delal v tem smislu na shodih in zborovanjih. Da pa gospoda te stranke začne še le agitovati za hrv. drž. pravo, razvidno je zopet iz »Slovenca«, ki začenja ab ovo, t. j. navaja zgodovinske dokumente o tem pravu, ki vključuje tudi slovenske zemlje, in zajedno tvrdi, da bo de treba proučevati to pravo. Glede nato kaže se gospoda nekoliko najivno, da se veže z največo emfazo za nekaj, česar še sama ne pozna dobro; kaj pa bi se zgodilo, ko bi zasledila vire, ki bi oporekali temu pravu? Vidi se torej, da se je gospodi mudilo iz katerega vzroka koli. Poučevati bi bila mogla svoje pristaše in poslušne jej množice uže davno; saj je pazno čitala »Slovanski Svet«, vsaj tedaj, kedar je šlo, da bi ga ovajala diplomaciji, državnikom in hierarhiji. »Slov. Svet« je v iste čase priobčeval in dokazoval, kar je potrebno Slovincem, da vedò, pri čem da so s hrv. drž. pravom. Ista gospoda se je tudi še le lani začela vnemati za nacionalno avtonomijo, in urednik »Sl. Sv.« jej je moral po ovinkih priti na pomoč, da bi se ne oবাদila, da se je dala poučiti od izobčenega »Sl. Sveta«.

Stranka prava je tudi uže pozabila, da je »Sl. Svet« razpravljaj o hrv. drž. pravu. Ni jej bilo všeč, da je dal v svoj čas lekcijo tudi njenemu pok. načelniku; zato prezira da je list objektivno in torej s preverjenjem razpravljaj hrv. drž. pravo, dostajajoče se tudi Slovencev. Stranki prava ne ugaja naš list, ker poštevaa potrebo sporazumljenja s Srbi, in kar je ž njimi v zvezi, nego sodijo o tej spravi hrvatski pravaši. Mi smo morali obsojati separatistiško in celò protislovansko stališče Starčevićovo; nas je bodlo, da sosebno stranka prava zanemarija rabljenje cirilice, ki je jedno največih defenzivnih orožij za vse Slovanstvo, sosebno pa zapadne Slovane, katere so odcepili od književnosti, pisane s cirilico. Misleče slovanske dejatelje mora žgati, da je med Hrvati in Srbi taka mržnja tudi radi katolicizma in pravoslavja. In stranka prava ima mnogo grehov na to stran, naj si tudi priznavamo, da i med Srbi je le premnogo šovinizma. Peccatur intra muros et extra.

To smo navedli, da bi toliko laže označili sedanje postopanje katoliške stranke na Kranjskem. Ta stranka je pred 10 leti in pozneje najhujše postopala proti »Slov. Svetu« radi slovanskega programu, h kateremu se približuje sedaj sama. Pred 10 leti in pozneje je ta stranka po svojem preljubljenem dr. Mahničuu razglašala, kakor da bi bila nacionalna avtonomija sovražnica slovanskih narodov in monarhije. Ista stranka je v isti dobi, torej tudi v čas, ko je Strossmayer v Belovaru dobil znani ukor, rekli bi, z največo mržnjo premolčala vse, kar je bilo v zvezi s Strossmayerjem in celò v »Slovenca«, ne le v Mahničevem »Rimskem Katoliku« stvari zasukavala takó, kakor da bi bil prvi Hrvat na krivem potu. Katoliška stranka kranjskih Slovencev je poslednje desetletje do novejšee dobe teptala vse, kar je slovansko, torej tudi delovanje Strossmayerjevo, katero je imelo

in ima pred očmi slovansko vzajemnost in tudi konkretne obsežne kulturne, zlasti versko-kulturne vezi za to vzajemnost.

Tudi Starčevićanci so jo bili zabredli jedenkrat takó daleč, da so demonstrovali proti diki in mecenu hrvatskega naroda.

Ironiški bi torej vprašali kat. stranko kranjskih Slovencev, ali se je pridružila morebiti radi tega stranki prava, ker je ta nekda postopala s Strossmayerjevo stranko tako, kakor se je vedla sama po vsem Slovenskem?

Čudno je vsekakor, da ravno kat. stranka kranjskih Slovencev hoče sedaj postopati na Slovenskem v smislu hrv. drž. prava. Znano je, da Strossmayerjeva ali »Obzoraška« stranka tudi ni protivna hrv. drž. pravu, in je sedaj isto tako vroče pozdravila slovanske udeležnike na Trsatski skupščini, kakor glasilo stranke prava. Menili bi torej, da se pridruži slovenska kat. stranka Obzorašem rajši, nego po pravašem. Za Obzoraše govori še to, da so vedno poštevali ne le modus vivendi, temveč tudi dejansko sporazumljenje s Srbi. Obzoraši so imeli in imajo na svojem praporu ne le Srbe in Slovence, temveč v obče skupno Slovanstvo. Obzoraši so povdarjali vedno moč skupnih kulturnih vezij, in radi tega je Strossmayer izvoljen členom tistega slovanskega dobrodelnega društva v Petrogradu, ki z jednako ljubeznijo poštevaa vse Slovane, bodisi katoliške ali pravoslavne ali protestantske, liberalne ali konservativne.

Pravaši hrvatski se morajo vsaj v tem pogledu še česa naučiti od Obzoraške stranke, in pravaši morajo sanii dobro vedeti, da Slovenci so za slovansko vzajemnost v taki meri, da se jim ni treba skrivati pred nobenim slovanskim narodom.

Po takem bi bili sodili, da kranjska kat. stranka se odloči rajši za Strossmayerjevce, nego pa za Starčevićance. To bi bilo bolj odkrito in take stranke tudi dostojniše, ako je zares narodna, in ako je zares katoliška. Ona je izrecno povdarjala na Trsatskem shodu, da se priglašaa k pravaški stranki, ter goji tudi krščansko idejo. Kje je imel kan. Kalan svoj takt? Ali je hotel dati s tem zašunico Strossmayerjcem, kateri se drže stalno načel Djakovskega biskupa in njegovega najožega sobojevnika pok. Račkega?

Takih skokov bi ne bili pričakovali od katol. stranke kranjskih Slovencev, in zato se kaže njih sedanjii preobrat bolj umeten, nego naraven in iskren. Stranka, ki se izpreminja v malo letih od skrajnosti do druge skrajnosti, ne zasluži a priori zaupanja, tudi če se preobračaa k boljšemu. »Slovenčeva« stranka na Kranjskem je uže izvršila razne metamorfoze, in pri teh izpremembah v načelih in taktiki je bilo vedno opaziti, da se ravna po vetru, ne pa po svojem preverjenju. Ko je pred 10 leti ona pospeševala ogenj in pekel na odločne svečenike in rodoljube na Slovenskem, je delovala v smislu protislovanskega sistema proti vsemu, kar je narodnega in slovanskega. Bila je separatistična v najslabšem pomenu besede in hotela je zatreti vsakatero narodno, kaj-li še slovansko gibanje po slovanskih deželah. Škode je povzročila toliko, da ni zaslužila, da bi še kedaj gospodarila na Slovenskem. Le oslajenje narodne stranke na Kranjskem jej je pomoglo k sedanjii relativni moči. Ta stranka pravi sedaj, da se je preverila, da Slo-

venci so premajhni sami za se, in da ob svoji moči propadejo. Takó? S tem se je sama izdala, da je delovala za separatizem. Mislečim politikom pa mora biti a priori znano in gotovo, da 1¹/₂ milijon razkropljenega naroda v boju z obćim sistemom in gmotno podprtimi frakcijami večih kulturnih narodov ne more dospeti sam do svojih prav in rešiti se s svojimi pomoćki. Če je ta stranka prišla še le sedaj do tega spoznanja, ne kaže velike in gibčne sile v svojem politiskem razumu. No, stvar je drugaćna, stranka ne trpi na razumu, temveć v nedostajanju moralne kreposti. Stranka, ki se suće po vetru, kakor v prošlem desetletju, omahne, kljubu razvitim intelektualnim silam, zopet in vselej, kedar potegne druga sapa, ne izmed naroda, temveć od zgorej.

Sicer pa bi kat. stranki privošćili, da bi jej postal hrbet trvdnejši, in da bi ne spravljala več naroda v opasnost, kakor ga je slabila prošlih let. Slovenci in Hrvati pa naj bodo oprezni, ker imajo posebnih vzrokov, da opazujejo skoke kranjske katoliške stranke, ki ne združuje svojih sil za narodno delo, temveć rogovili še vedno z liberalizmom in konservativizmom, torej z razliko, katera, po besedah hrv. rodoljubov na Trsatskem shodu nimajo smisla in ne sme dobiti veljave. Ako se pokaže kranjska kat. stranka iskrena in za daljšo bodoćnost trvdna, toliko bolje; a za tako zaupanje mora še le podati dokazov Slovincem in Hrvatom.

Iz drćavnega zbora.

6. okt. Fin. min. predloži zakonski naćrt o oprošćenju koleka in pristojbin za ustanove v spomin cesarice Elizabete. — Kienmann interpeluje min. preds. in naućnega min., zakaj se ni potvrdil zakon, sklenen v dež. zboru nižeavstr. o nemškem naućnem jeziku za ljudske in obćanske šole na Nižeavstrijskem. — Glavni govornik proti nagodbi je dr. Fournier. On izjavi, da ne prestane bezobzirni boj proti jezikovnim naredbam; te so tu vedno na dnevnem redu. Zato se bojujemo proti vladi, ki se klanja slovan. šovinizmu ter za to ne ugodí našim pravićnim zahtevam. Mi zagovarjamo narodne interese proti napakam vlade, vi pa si ne upate odpreti ust. — Bar. Dipauli je svoj čas rekel, da njegova stranka nastopi energićno za premembo nagodbe. Bil je tudi nasprotnik jezikovnih naredb. Kedar pa kdo prestopi s poslaniških klopj na ministersko, pozabi na vse prejšnje. Tako je tudi fin. min. Kaizl bil poprej za kvoto 50 : 50. Tajne pogodbe vlada ni predločila, ker bi je ne mogla zagovarjati, zlasti ne termina do 1903. Samo s tem, da se je zanimal prepri na Češkem, se je stvarila tako ugodna pozicija za Ogersko. Pri glasovanju se sprejme predlog Javorskega, da se nagodbe izroćeć odseku 48 ćlanov. Na to se prićne razprava o zakonu za povišanje plać slućabnikom pri drćavnih uradih. Razni govorniki so opisovali žalostno stanje uradniških slug in nujno potrebo, da se jim to zboljša. Fin. min. Kaizl je izjavil, da more vlada ta zakon le tedaj predložiti cesarju v potvrdjenje, ako se popreje dovoli zakon o prodajalnicah za sladkor. Vlada nima pomoćkov, da troške za poboljšavo pokrije iz tekoćih dohodkov. — Ker se n u je ugovarjalo, da so preostanki, pravi, da so oni neizogibno potrebni prometni kapital drćave. Od 1888 do

1897 so narastli od 128 milj. na 250 milj. a od teh je najmanj 70 milj. za valutno regulacijo. Ti preostanki so v razmerju z drć. izdatki, ki so 1888 znašali 538 milj., 1898 pa 748 milj.

Na to se je obravnavalo o nujnih predlogih za potrebe. Perić je utemeljeval predlog za podporo po potresu ponesrećenim dalmatinskim obćinam. Nujne predloge so med dr. izročili: Dr. Gambini za železnico Trst-Poreć-Kanfanar; dr. Slama o uradnem jeziku pri sodišćih v Sileziji; Herk o preprećitvi nakupa kmetij v spekulativne namene; Schönerer o odpravi zaloge šolskih knjig 1. jan. 1899; dr. Danielak radi oderuštvu v Galiciji. Schönerer interpeluje zaradi zakona Kolisko-vega, zakaj da ni bil potrjen.

7. okt. Volitve v odseke: Od sloven. in hrvat. posl. so voljeni: v nagodbeni odsek: vit. Berks, Lagingja, Šuklje; v legitimacijski: Gregorćić, Perić, Spinćić; v imunitetni: Vencajz; v peticijski: Einspieler, Pogaćnik. — Wolf se protivi temu, da se volitve v odseke vrše tako po domaće. — Dazynski zahteva, da legitimacijski odsek razpravlja v javnih sejah. — Dr. Pergelt predlaga z ozirom na posebno vaćnost nagodbenega odseka, da naj ima ta javne seje. Predlog se sprejme soglasno.

13. okt. se je drć. zbor zopet sošel. Dr. Funks in tov. interpelujejo pravosod. min. zaradi ukaza proti polit. agitacijam sodnikov. Ta omejuje nezavisnost sodnikov in jim krati drćavljauska prava. Zato vpraša, kateri konkretni slućaji so provzročili ta ukaz, in ali ga hoće minister preklicati, ker je nezakonit? Schönerer vpraša preds., ali hoće pri ministerstvu potegniti se za to, da se preklicajo jezikovne naredbe? — Nato se je razpravljalo o zakonu za zboljšanje plaće drć. slućabnikom, in se je ta izročil odseku.

Prićela se je razprava o budgetnem provizoriju. D'Angeli je izjavil, da bodo Lahi zato, da se izroći predloga odseku, da pa iz tega njih ravnanja ni treba sklepati na njih poznejše sklepe, temveć da si varujejo polno svobodo.

Legitimacijski odsek je imel 14. okt. sejo. Posl. Daczynski je nasovetoval, da naj poslanci, proti katerih izvolitvi so se vložili protesti, ne bodo nastavljeni za poroćevalce o protestovanih volitvah svojih klubovih tovarišev. Ta predlog se je odklonil z 18 proti 13 glasom! — Budgetni odsek je volil za preds. dr. Žaćka, namestn. bar. Schwegla in dr. Pientaka. Med zapisnikarji sta tudi Slovenca dr. Krek in dr. Gregorćić.

Avstr. odsek za nagodbo je imel 13. okt. prvo sejo. Preds. Bilinski pravi, da namerja najpreje generalno debato, potem volitev 3 pododborov (za carinsko in trgovsko zvezo, — za banćne in valutarne predloge, — za užitninske predloge). Ta nasovet se je po daljši debati sprejel. Dr. Gross se sklicuje na izjavo ogerskega min., da so dogovori za nespremenjeno sprejetje nagodbe, ter vpraša min. preds., je li se zavezal za to ogerski vladi? Min. preds. odgovori, da ste se obe vladi le zavezali, da se potruditi za to, da se doseže to.

14. oktobra. Grabmayer pravi, da je ponesrećena vladna politika unićila delovanje v parlamentu in vlado omogoćila in prisilila na pot, proti kateri so opravićeni ustavopravni pomisleki. Thunova vlada pa nima sposobnosti in resne volje, da zopet uredi razmere. — Rieger (soc. dem.) polemizuje proti § 14. — Schönerer vpraša justićnega ministra zaradi ukaza sodnikom,

Daszynski zaradi konf-kacij v Galiciji; Schönerer, ali se prekliče jezikovna naredba, dalje ali se bo o predlogih za ministerske obtožbe razpravljalo v 8 dneh?

Cvetke z ruskih poljan.

Разумъй, кто умёнъ —.

36. Въ ка́ждомъ ¹⁾ русскомъ офицеръ, и въ ка́ждомъ русскомъ дипломатъ должнó ²⁾ жить ³⁾ сознáние, что отъ его́ энергiи и отъ его́ вѣры въ правоту ⁴⁾ русскаго дѣла на Восто́къ зависить судьба ⁵⁾ близки́хъ намъ по духу и по экономическому развитiю ⁶⁾ наро́довъ, исторiя кото́рыхъ неизмѣримо ⁷⁾ шiре, нравственнѣе и свободнѣе исторiи го́рети ⁸⁾ западно-европейскихъ народовъ, бы́стрыми шага́ми ⁹⁾ идущи́хъ къ экономической революцiи.

„На Восто́къ“ — Сигма. „Nov. Vr.“ Nr. 7868.

37. Мы, русскiе, будемъ пожина́ть ¹⁰⁾ на Восто́къ успѣхи то́лько тогда, когда ¹¹⁾ будемъ дѣйствовать ¹²⁾ такъ, какъ намъ подсказываетъ ¹³⁾ національное чужество, когда мы будемъ вѣрить въ себя и въ величiе Русскаго Царя́ и народа.

Ibidem.

38. Въ жи́зни ¹⁴⁾ такъ много люде́й, которые ничего́ не дѣлають, что тѣ, которые раба́туютъ ¹⁵⁾, должны раба́тovať за десяти́рьхъ.

„Одино́кий талантъ“ — Смирнова. „Nov. Vr.“ Nr. 7210.

38. Кто хо́ть ¹⁶⁾ одному́ несчастному ¹⁷⁾ облѣгчи́тъ его́ страда́нiя ¹⁸⁾, тотъ можетъ смѣло стать наряду́ ¹⁹⁾ са́мымъ зна́мьнитымъ изслѣдователемъ.

Ibidem.

¹⁾ vsak, ²⁾ mora, ³⁾ živet, ⁴⁾ pravičnost, ⁵⁾ usoda, ⁶⁾ razvoj, ⁷⁾ neizmerno, ⁸⁾ pest (malost), ⁹⁾ korak, ¹⁰⁾ žeti, ¹¹⁾ tedaj, ¹²⁾ kedar, ¹³⁾ delati, (postopati), ¹⁴⁾ narekati, ¹⁵⁾ življenje, ¹⁶⁾ delati (róbota), ¹⁷⁾ le, ¹⁸⁾ nesrečni, ¹⁹⁾ težava (bolečina), ²⁰⁾ na ravnosti (poleg, podle).

Bož. Tvorcov.

O uporabi slovanskega jezika v katoliški liturgiji

veljajo te naredbe: z ozirom na odloke papeža Inocencija IV., ki je dovolil biskupom Senjskim 1248 in krškim 1252, da se rabi slovanski jezik, kjer je do dotlej bil v navadi; Urbana VIII., po naročilu katerega so bile izdane liturgijske knjige glagolske na uporabo cerkvam, kjer se je doslej služilo slov. bogoslužje; Benedikta XIV., ki je novo izdanje teh knjig. 1791 proglasil avtentičnimi za one, ki so slovansko-latinskega obreda, in Pija VI., ki je 1791 pregledal časoslov, tiskan pod njegovim nadzorstvom, — je papež Lev XIII. odredil:

I. Poraba staroslov. jezika v sv. liturgiji ima se smatrati za stvarno last posebnih cerkev, ne v osebno posamnih svečenikov. Biskupi imajo torej dolžnost, da čim preje sestavijo zapisnik vseh cerkev, ki uživajo to pravó. Da se odstranijo dvomi, naj se v to sestavijo veljavni dokazi, da je v uporabi vsaj 30 let odslej; ta doba velja za zadostno po osobiti milosti sv. Stolice. — Ako bi bili prepri in težkoče pri teh dokazih, naj jih biskupi v rešitev predlože sv. zboru za obrede.

II. Ko se sestavi in razglasi popis teh cerkva, ni nikomur več dovoljeno, da vvaja v drugih cerkvah sta-

roslov. bogoslužje, bodisi iz kakega razloga koli; kdor poskusi to, zapade strogi cerkveni kazni.

III. V cerkvah, ki imajo posebno dovoljenje bogoslužja staroslov., je to izključno dovoljeno; odstranjena ima biti primes vsakega drugega jezika. Knjige, ki se morajo uporabljati pri bogoslužju, naj bodo tiskane v glagolici in pregledane in odobrene od sv. Stolice; druge, z drugimi črkami tiskane ali neodobrene knjige so zabranjene.

IV. Kjer je običaj, da narod odgovarja duhovniku, ko služi ali poje mašo, je i to dovoljeno samo v staroslovenskem jeziku. Da se olajša to, sme ordinarij vernikom dopustiti uporabo priročne knjige, tiskane v latinici mesto v glagolici.

V. V teh cerkvah se more upotrebljati obrednik, tiskan v slovan. jeziku, pri počeljevanju svetotajstev in blagoslovov, ako je pregledan in odobren od sv. Stolice.

VI. Biskupi naj skrbé, da se v semeniščih poučuje isto tako latinski kakor staroslovenski jezik, tako da ima vsaka pokrajina potrebno število svečenikov za bogoslužje v obeh jezikih.

VII. Biskupom morajo pred posvečenjem označiti kleriki, kateri se posveté za latin. in kateri za staroslov., cerkvi, da bodo obveščeni preje o njih volji in zmožnosti.

VIII. in IX. Ako klerik, posvečen za latin. obred, pride mašo služiti v staroslov. cerkev, mora to pevati v staroslov. jeziku, tiho mašo pa sme služiti v latinskem jeziku. Isto tako smejo duhovniki staroslov. jezika služiti tiho mašo v latinskih cerkvah v staroslovenščini, pevati jo morajo latinski.

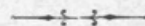
X. Kjer je običaj, da se v latinski slovesni maši peva list in evangelije v slovan. jeziku, sme se to i nadalje v staroslov.

XI. Ako v cerkvah staroslov. obreda kdo ne pripusti krsta ali zakona drugače nego v latinščini, naj ga župnik pouči; ako vstraja, naj se to stvori v latinici. Isto velja obratno za lat. cerkve in staroslov. jezik.

XII. V pripovedih in drugih ne povsem liturgičnih bogoslužnih činih se pripušča narodni jezik.

XIII. Biskupi naj skrbé za jednoten jezik pri molitvah in pevanjih.

XIV. Pobožne knjige za slovansko uporabo (molitvenike) naj biskupi pregledajo in odobré.

Iz novin.

„Slovenec“ pravi, da katol. narodna stranka šele po završeni rekonstrukciji kabineta odloči svoje stališče napram vladi, ker se bo šele tedaj videlo, ali se upoštevajo načela stranke ali ne.

„Petbg. Ved.“ so pisale, da bi se o usodi Bosne in Hercegovine razpravljalo na mednarodni mirovni konferenciji, kakor o Alzaciji in Loreni. Okupacija naj bi prenehala, deželi postali avtonomni, ali pa se priklopila Bosna Srbiji, Hercegovina Črni Gori. — Seveda se to isto tako malo obistini, kakor samostojnost Alzacije in Lorene.

„Prgr. Tgb.“ je zvedel, da je kraljica Natalija v Zemunu vzela najem palačo Jurija Spirty-ja, kjer hoče počakati padec sedanje vlade in odhod Milanov iz Srbije. Vlada Gjorgjevičeva se je obrnula na Du-

najsko vlado z vprašanjem, je li to res, ter dodala, da bi v tem slučaju morala zahtevati, da bodi kraljica Natalija iz Zemuna izgnana.

»Ostd. R.« prinaša dva ukaza viceadmirala Spauna, v katerem se pozivljajo vsi oskrbovalci živil za vojne ladije, da v kar najširši meri one dobivajo iz dežel ogerske korone. Zajedno se vелеva og. zapovedništvu vojnega pristanišča, da oskrbnitvo mornarskega konsumnega magacina (ki oskrbuje vse rodbine mornarskih služabnikov in delavcev) dobiva svoje potrebščine v prvi vrsti iz dežel ogerske korone.

»Pesti Hirlap« opozarja na državnopravne in gmotne zahteve »Narod. Listov« ter pravi, da se iz njih spoznajo konture bodoče avstr. ustave. To je federalizem v svoji polni čistoti, popolni poraz nemškega rodu in proklamacija fevdalne Avstrije. Z nagodbeno krizo se more priti do ustavne krize, in možno je, da ni smo daleč od tega, ko se poleg jedinstvene narodne države na Ogorskem ustanovi federalistiška Avstrija.

Carigradski Glasnik poroča, da pride črnogorski knez v Carigrad na poset k sultanu.

Kakor po ital. listih, se tudi v »Grazer Tagespost«, tej stari sovražnici Slovencev, piše o proganjanih in zatiranih Slovencih, ki se v ta namen poslužujejo patrijotične krinke; ponavlja se trditev, da je Trst postal velik le s pomočjo laškega jezika, dasi se je razvil le, ker so zanj plačevali vsi avstr. državljani neštete milijone. — Razprave proti izgrednikom pa kažejo, da je bilo med njimi mnogo italijanskih podanikov, da so se ti vršili torej le v prekipeči jezi proti irredentovstvu, katero negujejo in zagovarjajo nam sovražni listi.

»Nevesinje« pišejo v članku, ki se prisoja knezu Nikoli črnogorskemu, da je neobhodno potrebno, da vse balkanske države stvarijo medsebojno zvezo, bez katere se ne morejo niti ubraniti sovražnikov, niti varovati svoje slovanske narodnosti. Pobriniti se morajo zato, da Makedonija dobi samostalno avtonomijo. Na Cetinju, v Belgradu, Sofiji, Sarajevu, Zagrebu in Ljubljani je skrajna potreba, da se spomnijo jedinstvenih interesov, pa se sporazumno bez kakega sebičnega cilja odvrne pogibelj, ki preti jugu od strani germanške. Rusija pa hoče z vsemi silami podpirati to postopanje južnih Slovanov.

Posl. Teofil Merunovicz objavlja v »Gazeti Nar.«, da so mladočeški klub, klub čeških konservat. veleposestnikov in slov. kršč. zveza zablevali imenovanje po jednega ministra bez portfelja iz svoje srede. Cesar pa je rekel, da ne more storiti tega, ker bi se narodnostna rivaliteta s tem prenesla iz parlamenta med svetovalce korone. V Avstriji bi vvedenje oficijalnih zastopnikov posamičnih narodov v kabinetu onemoglo normalo delovanje eksekutive. Pač pa nima nič proti temu, da se kabinet preustroji v tem smislu, da tvarja ozko zvezo s parlamentarno večino, hitro ko ta dokaže, da je kompaktna in za delovanje sposobna.

Konferencija ruskih poslanikov na Dunaju. Pod tem naslovom je izšla iz Belgrada vest o tem, kako bi se mogle zadovoljiti težnje balkanskih narodov, kot velik pogoj za mogočnost razoroženja po carjevem nasvetu. Nedavno je grof Kapnist, zastopnik Rusije na Dunaju in zajedno šef ruskih diplomatov na Balkanu, pozval na Dunaj v konferencijo ruske zastopnike iz Belgrada, Bukarešta, s Cetinja in iz Sofije. O Bosni in

Hercegovini baje je namen, da postanejo samostalne, z guvernerjem, katerega naj imenujejo evropske vele-vlasti. Avstro-ogerska bi baje pristala na to, dočim bi se Srbija, Črna Gora in Bolgarija zadovoljile z razširjenjem, mej, katere jim podeli Evropa na konferenciji, v Stari Srbiji in Makedoniji. Kako se prevede to, kako se zadovolijo Grki in Romuni, je neznano. Ruski poslanikiso priobčili svoj predlog, oziroma želje Rusije, vladam interesovanih držav, a te so uže izročile odgovore ruskim poslanikom, ki so imeli na to nov sostanek. V Srbiji tega ne odobravajo, obče razoroženje v sedanjem času bi značilo zanj, da se odreče ideje in želje vseh Srbov za stvarjenje Velike Srbije. A tudi Bolgarija želi razširjenje po Makedoniji, Grška po Albaniji in Tesaliji. — Balkanske države bi torej sprejele sedaj predlog o razoroženju le, če se zadovolji tem njih željam.

Berolinski listi razpravljajo, ali ima Pruska ali Nemčija poplačati stroške cesarjevega potovanja na Jutrovo. Odločeno je menda, da jih plača Prusija, ker nova cerkev v Jeruzalemu, ki se posveti, je sezidana od Prusije.

Litomeriško nemško glasilo piše, da je vsakema Nemcu sveta dolžnost, da zahteva odstranitev čeških časopisov v vseh javnih lokalih, kamor zahaja. — Kako pa je pri Slovanih?

Dopisnik »Nov. Vr.« iz Carigrada poroča, da nezadovoljstvo vedno bolj narašča. Zlasti med armado ker se je sultan udal glede Krete, poprašujejo se, čemu je bil potem boj z Grki? Odškodnina, katero je plačala Grška, se je dala, da nikdor ne vé, kam? Ranjenci in rodbine padlih se morajo preživiti z miloščino. Na čelu nezadovoljnikov stoji Midhat paša, bogat in nezavisen, evropsko izobražen zdravnik in zastopnik Turčije v mednarodni zdravstveni komisiji. Mladoturška stranka je za zblizanje z Rusi in nepriteljica Nemcev. Zato je tudi razdražena po slavnostih, ki se pripravljajo k sprejemu nemškega cesarja. Ker turška gostoljubnost ne odreče gostu ničesar, se bojé, da sultan podari cesarju *maloazijska ozemlja za ustanovo nemških naselbin*.

Pariška »Revue générale des Sciences« je poslala družbo veččakov v Bosno in Hercegovino, da vsestransko proučava razmerje teh dežel. Ker se ni postavila pod okrilje bosenske vlade in katol. cerkve, je vzbudila v vladnih krogih Sarajevskih strah, da Francozi pridejo do vse drugih rezultatih, kakor pa jih podajajo Kallayeva izvestja.

»Nov. Vr.« poroča, da je srbski kralj na svet Goluchowskega in Kallaya opustil misel o premembi svojega ministerstva in zato imel ob vrnitvi na kolo-dvoru oni govor, v katerem je izrekel sedanji vladi vse zaupanje.

Češki listi se togoté nad onimi poslanci, ki so na Dunaju le, da poberejo dijete, a potem, ko potegnejo plačo za svoje bezdelje, odidejo domov.

»Polit.« se izraža proti nasvetu »Sveta«, da bi se v poljskem delu Rusije namestili duhovniki češki namesto poljskih. Tudi ako bi se zgodilo to, bi ne bilo nič pridobljenega; poljski duhovniki bi v tem videli z opravičenjem novo zatiranje, ki bi le še bolj odtujilo Poljake Rusom. Čehi so predolgo in pretežavno borili se za narodno samostojnost, da bi hoteli druge narode ovirati v tej borbi. Naposled se ta nasvet ne more

sprejeti z ozirom na češko-poljsko zvezo, ki bi trpela vsled tega. »Svetu« so politične razmere avstr. Slovanov premalo znane, sicer ne bi nasvetoval kaj takega.

Berolinska »Nation« opisuje nemško agitacijo na Šlezviškem. Ta nekoliko let trajajoča germanizacija je imela za posledico ojačenje danske stranke. V šolah so skoro povsem odpravili danski pouk ter ga privatno po možnosti otežkočili. A Danci se le tem bolj protivi-ji uporabi nemščine. Izjave protinemškega mišljenja so proganjali in kaznovali, a s tem le povečali sovraštvo do Nemcev v danskem prebivalstvu in pomnožili protinem. demonstracije. Moralni ugled državne oblasti je padel v isti meri, kakor je skušala povečati ga s prisilnimi sredstvi. Zavest, da se jim godi krivica, je povečala protivnost Dancev. In kljub germanizacijskemu vplivu šole se pridružuje dorasla mladina danski stranki. Niti nemški priseljenci niti nemška strankarska agitacija ne moreti premagati mogočne danske stranke. — Nemčija namerja tudi na Šlezviškem energično in na državne troške provesti nemško kolonizacijo. Dve cerkvi, katere so si Danci postavili zadnja leta na lastne stroške, jim je vlada zatvorila.

»Edinost« zaznamuje kot »zahtevo, s katero ni odlašati«, jamstvo za pravično postopanje z našim narodom, imenovanje jugoslovanskega ministra rojaka! »Mi hočemo ministra-rojaka, ker trebamo organa, ki bi tudi potem, ko bi ne bilo drž. zbora, izdatno zastopal naše zahteve v min. sovetu; da bi mogli uže na zunaj kazati na popolno enakopravnost našega naroda z drugimi... Trmasto ustrajanje pri zahtevi imenovanja konservat. Jugoslovana pa bi najbrž nalezelo na odpor Mladočehov in liberalnih življenj v poljskem klubu. Naš minister rojak bi itak ne mogel tirati nobene druge politike, nego one, ki je odobrena v programu »Slovan. katol. narodne zveze«, katere bi moral dotičnik ostati členom. — Še poprej si mogel nekaj jednakega čitati v listu »Süden«.

»Obzor« pravi, da govori slovenskih zastopnikov na Trsatu in članek »Slovenca« spadajo bez sumnje med najznamenitejše izjave radi tega, ker je govorila cela stranka. A pri vsej različenosti od druge (narodno napredne) gotovo ne dobi odpora od nje, ter morejo Hrvati opravičeno smatrati jo za jedinstveno točko vseh narodnih slovenskih strank.

Tudi »Slov. Narod« je pričel zahtevati od sloven. poslancev, da objavijo glavne zahteve, pod katerimi so pripravljene, vlado še nadalje podpirati, — ker to sme narod zahtevati, ker mu pristaje sodba, ali so ravnali prav ali ne? Glavna zahteva je vseučilišče v Ljubljani; in sicer z utrakovistično uredbo(!).

Proti Ruberjevemu ukazu gledé sodnikov so zlasti nemški opozicijski listi, češ, da ž njim krši državljanska prava. Gospoda pozabljajo, kako so pa oni terorizovali slovanske uradnike in profesorje, kako so bili zlasti slovenski, ki so se drznuli volitvi po svojem prepričanju in ne po višem ukazu, v kazni predstavljeni na najskrajnejše meje države, — dočim se pri tako »nemškosovražni« vladi ni skrivil nobenemu nemškemu uradniku las. — »Linzer Vtbl.« objavlja sedaj, da so se v jeseni odlikovali v agitaciji proti katoliški ljudski stranki zlasti sodni uradniki.

»Budap. Hirlap« se jezi, da se je pravaška skupščina, ki je bila »na teritoriju korone sv. Štefana«, obiskana od Slovencev, Istrijanov in dalmat. Hrvatov, kjer so ti govorili proti madjarski državi ter se vme-

ševali isto tako bez prava v njene stvari, kakor hrvatski radikali v notranje avstrijske. Ta list vidi v izjavi Slovencev tendencijo, da se Hrvatska povsem odloči od Madjarske, ter da se Hrvatsko, Slavonija, Dalmacija, Istra, Kranjska, Bosna in Hercegovina združijo v veliko hrvat. državo.

Bivši min. preds. in še sedaj vplivni politik ogerški, Koloman Tisza, se je izrazil dopisniku tujih listov odločno proti duvalizmu, ki se je postaral in zato umira na oslabelosti. 30 let je velika doba pri držav- nih pogodbah, skoro nobena ni trajala dalje.

»Ostd. R.« je donesla ukaz okr. sodišča v Lippe, sibijskem kraju, kjer prebiva 1% Madjarov, — vsi drugi so Nemci, Slovani in Romuni. A ta ukaz velevala, da morajo sodni uradniki s strankami govoriti jedino le v madjarskem jeziku, da smejo sprejemati jedino le madjarske vloge, ter da so ustne razprave dovoljene jedino v madjarščini.

»Svet« nasovetuje, da naj ruska vlada za duhovniške službe katol. cerkve v Rusiji namešča Čehe. Češki jezik je tako soroden poljskemu in ruskemu, da bi ne delal težav, a Čehi so slovano- in rusofilni. Na Ruskem je nad 100.000 Čehov, ki imajo rusko državljanstvo, a ako treba dobili bi se tudi na Češkem moške, ki bi se posvetili duhovniški službi na Ruskem.

»Grazer Extrablatt« je priobčil nasproti »Tagespost« članek v obrambo Slovencev, dokazujé, da so zahteve primorskih Slovencev opravičene.

»D. Ztg.« prinaša članek »Antitschechismus«, v katerem vpraša: »Kaka prava pa imajo Čehi do Dunaja? Saj so vendar priseljenci, ki v domovini zaradi preoblegga prebivalstva ne dobé zaslužka, in radi tega uživajo gostoljubnost Dunajé nov, si tu pridobé posesti in službe ter iz hvaležnosti svoje gostitelje stiskajo, zmerjajo in hočejo pripraviti ob del njih posesti Dunaj, pravijo Čehi v svoji oholosti, né bi mogel obstati bez njih dela. Kako neumna predrznost! Nasprotno, velik del Čehov ne bi mogel obstati bez tuje gostoljubnosti. A to je uže slovanski običaj. Ker so sami nezmožni, da privedejo kako občino k prospehu, hočejo se takoj polastiti kake take. Drugi naj delajo, a oni naj uživajo sad. In zakaj bi imeli samo Čehi take predprave, zakaj ne tudi Poljaki ali Italijani, Slovenci, Hrvati, Malorusi itd.? — To bi bilo lepo gospodarstvo! — — — — — Neprestano se z mora z vsemi sredstvi delovati proti češki predrznosti, dan na dan se mora zahtevati odstranitev Čehov, ki so služabniki, posli, delavci itd. Dunaj se mora šele priučiti, da bo mislil in čutil proti češko.

»Sl. N.« piše, da so kranjski klerikali približali se hrvvt. stranki prava najbrže le z namenom, da bi dobivali pomoči tudi s Hrvatskega za svoje, proti narodni stranki naperjene namene na Kranjskem. Ker v deželi ne prodira zadostno, išče pomoči zunaj nje, da bi tako dosegla svoje namene.

RUSKE DROBTINICE.

Съ міру по нитѣхъ, голому рубѣхъ.

Železnična proga v Rusiji raste ne »по днямъ, а по часамъ«, kakor pravijo tukaj. 1. avgusta t. l. prostirala se je ta proga na 41.696 vrst. Iz njih je v vedenju (uradu) ministerstva potov 87.919 vrst; v upravi vojnega ministra pa 1.415 vrst, t. j. Zakaspijska

železnica; 2.362 vrsti pa znaša dolgota finlanskih železnic. Razun tega je bilo k tistemu sroku (obroku) v vedenju ministerstva potov take železnične proge, katera se zida, 11.155 vrst, take pa, katero je ministerstvo še le dovolilo graditi, 3.353 vrst.

Ni nam treba odkopavati stara števila, da bi dokazali napredek železničnega dela v Rusiji: ta napredek je očividni vsem, kateri kaj čitajo o takih rečeh, katere se tičejo Rusije. Pač pa je zanimivo v tej stvari to, da temu napredku niso radi vsi Rusi, in sicer taki Rusi, kateri se ne branijo glasno donečih naimenovanj ekonomistov i t. d. Neredko morete najti v jako razširjenih listih na to temo vvodne članke, v kojih menijo, da razvoj obrtnije ne napreduje sorazmerno s železnimi poti, da totrej železnice konečno morejo ostati brez tovara, bez dohodov, samo na veliko težavo, breme i kvar državi i narodnemu blagostanju.

Kolikor sem jaz mogel doslej slediti za tem delom, mi se zdi, da se v tem pogledu moti ta učena gospoda. Kajti do sedaj še nisem čital takih poročil, iz kojih bi mogel sklepati o polni nedohodnosti kako resne železnične črte; male, postranske progice se pa uže nahajajo, katere bi same po sebi ne mogle živeti. Take progice pa v splošni poštev ne gredo, drugače bi se reklo, da so dveri v dom bolj značilne, nego sam dom!

A recimo, da obrt zaostaja od železne proge: Rusija ima surovine take grmade, da železnica po njej nikoli ne podo drdrade prazdne. Na severu je še lesa taka masa, da je kar grdo, v sredini nahajajo premoga kar cela podzemna carstva, na jugu se razvija vinodelje, svilna i čajna kultura; o gorni obrti na vzhodu nam pač ni treba spominjati . . .

Samo jedna stvar mi uže davno glavo lomi: Ruski kmeti vdol (poleg) nekaterih železnic ubožajo, vmesto da bi bogateli. Vprašaj same kmete o taki čudni prikazni, o taki nepravilnosti, i oni pravijo: »Kako bi neki mi mogli ob železnicah bogateti, ko nam požirajo poslednji košček kruha, ko nam jemljejo poslednji pridelek — izvoz i privoz tovarov v velika mesta«. I ta argumentacija je prav verojetna. Stari ljudje pravijo, da so po velikih cestah vlekle se kar cele ride (rajde) lvozov, težko naloženih, zapreženih v 2, 3 i več konjev. Siti so bili ljudje, tolsti so bili tudi konjiči, vse je bilo zadovoljno, ker je bilo pri delu, a delo vselej delavca krmi. Sedaj pa je nastala čisto druga doba. Velike ceste so opustele. Ni oživljenja, ni mnogoljudstva, ni težkih, debelih konjčev, ni slišno zvočnih pesnij, ni ržanja konjev, ni škripa koles, ni poloma težkovesnih vozov . . .

Poleg velike, bele ceste se vije črna proga, katera protega mimo seljenj, v seljenja pa ne gre. Po tej progi švigajo črni kotli s strašnim žvižgom i celini kopami gostega, črnega dima, za kojim se tam pa tam pokaže cela rida temno-železnih škrinjič na bistro (brzo) se vrtečih kolescih. Na pobrežju rečice, na obalih vesij i sel stojé tolpe prostega naroda, kateri začudjeno gleda na črno progo. Lica tolpe narodne niso vesela, niso polna, niso rudeča, po njih je razlita blednost, katera svedoči o nedostatku, o skrbeh za vsakdanji kruh i še o marsi čem . . .

Taka je slika, taka je poslednja beseda hvalisane, prav za prav pa nevsmlilene kulture naših dnij. (Jednaki vzroki porajajo jednake posledice, in rusko sliko o tem uže dobro tudi zapadni kmet. Op. ur.) Ruski kmet je nekako na strani železnice se ga nekako izogiba, ali pa sum od nje drvi v stran v svojo vekovno daljavo i prostost, kjer mu kope črnega dima ne kvarijo zraka, mu ne snedajo očej, a žvižg smrtonosne mašine na bezpredelni planjavi ne pači i ne moti ubranih pesnij njegovega mnogoljudnega horovoda. Ruska derevnja (vas) po letu poti od palečih solnčnih žarkov i težkoč selskega bitja, po zimi pa spi medvedji sen, pokrita s snežnimi poljanami. Ni resnega stremljenja prisposobiti se k železni progi, izkoristiti jo, kolikor je možno, sebi na prid. Sledi samopomoči so redki, sadjereja se le polegoma udomačuje, a druge vrste intenzivne selske kulture še v zarodu spe.

Iz te, dasi površne, pa vendar resnične i more biti, ne za vsem redke slike je pač razvidno, kaj da je železnica ruski derevnji: tešejo les, tolčejo kamen, rijejo in kopajo zemljo, kidajo debeli sneg, za kar dobivajo umerene (zmerno, nizko) plačo, katere pa družini ostaje le malo, naj več pa je splavi »zeleno vinó« . . . Utinam falsa ferrem! Bož. Tvorcov.

Vinarstvo v Rusiji: Na Kavkazu pokrivajo vinogradi 120000 hektarjev, na Krimu 8000, v Besarabiji 70.000, na Donu 2500, v zakaspiški oblasti 21.850 hektar.

Jubilejna književnost ruska je bila pomnožena z dvema deloma. Gliuskij je izdal publikacijo o Belinskem ter njegovi

letošnji oslavi, poltavška gubernijska uprava pa je priredila poljuden spis o maloruskem pesniku Kotljarjevskem.

V Rusiji se je na priporočbo velikega kneza Aleks. Mihajloviča ustanovilo društvo za raziskovanje severnega morja.

Na Ruskem so dovolili poučevati ženskam v nižih razredih moških gimnazij francoski jezik, ker nedostaja v to sposobnih moških močij.

V dvornem ministerstvu v Petrogradu se izdeluje veliko delo v spomin na koronanje carjevo, v besedi in podobi. Vse delo bo obsegalo 16 zvekov.

Ruska vlada je dovolila katol. kapelo v Taškendu, vendar se mora vršiti bogočistje v latinskem, nagovori in propovedi v ruskem jeziku.

V Petrogradu namerja vlada sozidati tunel pod reko Nevo v premerju 26 metrov. Imel bo štiri oddelke: jeden za telegrafne in telefonske žiče; jeden za pešce, jeden za vozove in jeden za železnico. Stal bo 30 milij. rub.

Trgovinski in obrtni oddelek ruskega ministerstva je nabral podatke za brezplačno zdravniško pomoč delavcem. Tovarnarji ne smejo v ta namen pobirati doneskov od delavcev. V tovarnah in zavodih, kjer je manj nego 1000 delavcev, naj se osnujejo nemočnice (narodne sobe) s 5 in več, kjer je nad 1000 delavcev, s 15 in več posteljami. — Finančno minist. objavlja o zdravniški pomoči delavcem poročilo, da je od 17.645 zavodov s 1.079.906 delavci, delilo brezplačno zdr. pomoč 1531 velikih zavodov, imajočih 607.840 delavcev. Blizo vsi ostali zavodi so manjši. Da bi se osnovala nemočnice, je bil začetek stvorjen v Odesi in v Lodzu od rudečega križa.

Katol. duhovnik Belakevič v Kovnu je pretepal in mučil one ženske, ki so imeli ljubljenska znanja s pravoslavnimi Rusi. Stvar je naposled prišla pred sodišče.

DROBTINE.

V Prerovu se je sošlo moravsko učiteljstvo, da oslavi 100 letnico Palackega in cesarjev jubilej. Slavnosti se je udeležilo nad 500 oseb. Zajedno je bil glavni zbor delegatov osrednjega društva učiteljev na Moravskem. Sprejela se je resolucija, ki zaznamuje dosedanje izobrazbo na učiteljskih kot nezadostno; zato želi učiteljstvo, da se določi kot priprava studij cela srednja šola, za strokovno pa dveletni kurzi pedagogično-didaktični na modroslovnih fakultah ali pa po potrebi na posebnih akademijah v mestih bez vseučilišč. Nadalje za povišanje stalnosti in plače.

V Opavi je bil jubilejni shod učiteljstva iz Silezije. — Pri tem se je razpravljalo o potrebi češkega učiteljskega časopisa za Silezijo.

V Pragi prireja češko narodogospodarsko društvo kurze o narodnem gospodarstvu in socijalni politiki, za katere se je oglasilo 170 slušalcev.

V Jaksonu v Kaliforniji so tamošnji Hrvati priredili spomensko slavo povodom smrti cesarice Elizabete cerkveno svečanost in patrijotično demonstracijo.

V Pragi in predmestjih je 23.000 Židov. Tretjina Praških odvetnikov je židovska. Od 16 antikvarijatov je 10 židovskih.

Bismarck je 1871 pisal o češkem plemstvu: »Kdo so ti plemiči, ki se delajo tako češke? Narodno plemstvo ni češke krvi? Nekateri, a nikakor velika večina. Oni so živeli po rodu in izvoru tuji, najbrž skrajno neprijateljski Čehom. Uprav najaktivniši člani stranke so potomci vojvod in državnikov, ki so v prvem 10 letju 30 letne vojske bili najpridnejši v tlačenju in rušenju češke države in protestantizma. — — — Oni govore kakor njih matere, babice in prababice, čutijo pa mislijo kakor njih očetje, dedi in pradedi, to je, nemški, ne češki, temveč najbrž v istem nenarodnem in protinarodnem duhu, kakor njih najvernejši prijatelji in zavezniki, klerikalci in ultramontanci.«

V Ljubljani je nova opera skladatelja V. Parme, „Stara pesem“, krasno uspela.

Na Dunaju se je osnovalo novo češko društvo, ki naj skrbi za daljšo izobrazbo svojih članov, absolventov keramične šole v Bechini.

Kamniški meščani so sozidali v proslavo cesarjeve 50 letnice vladarstva ob zidanju Bistrice veliko in lepo kapelo turške Matere božje.

V Brezjah na Gorenjskem. slavni božji poti, so se naselili frančiškani. — Na Kranjskem se sedaj ustanovi vsako leto par novih samostanov.

Javna predavanja v Ljubljani je začela prirejati kršč. socialna zveza. Namerja ustanoviti tudi javno ljudsko knjižnico.

Novosadski biskup Opačić je nedavno odpotoval na Dunaj radi želodečne bolezni, a bil tu po tajni naredbi srbskega patrijarha od nekega prijatelja zvijačno doveden v sanatorij (privatno blaznico). Biskupovi prijatelji so izposlovali njegovo osvobojenje.

Na učilišču v Znovu je prisilil vodja tamošnjih 12 učit. pripravnikov Slovakov, da so prisegli, da hočejo biti verni sinovi Madjarske ter širiti madjarizem med svojimi rojaki. Odreči so se morali svojemu narodu in jeziku. Po prisegi je ravnatelj vsakega poljubil, poljubiti so se morali tudi med saboj, in novi Madjari so bili stvarjeni!

Na Radhoštu so posvetili kapelo za češko bogoslužje.

V Aleksandriji so zasledili namerjani atentat na nemškega cesarja. Bombe so se našle v magacinu nekega Italijana. Te bi imel prenesti v Jafu v Trstu rojen Italijan, ki je vstopil kot natakar v službo na ladiji in v hotelu „Bristol“ v Jafi.

V Kandiji so usmrtili 7 Turkov v kazen sokrivde pri zadnjih izgredih.

Gospodinska šola c. k. kmetijske družbe v Ljubljani se je 20. okt. slovesno otvorila.

Ogri plačajo k skupnim potrebščinam države 60 milj. na leto; dežele češke korone pa 114 milj., tore dvakrat toliko. A Ogri imajo narodno gospodarsko samostalno državo; češke dežele pa zavisne od drugih.

V Seretu se ima od 1899 — vsled ministerskega odloka — ustanoviti nova gimnazija, z učenim jezikom nemškim, kar je pri bukovinskih razmerah samo ob sebi umevno, dasi je prebivalstvo deloma romunsko, deloma malorusko, a židovski Nemci le zelo majhna manjšina. Pouk v romunščini in maloruščini je bezobvezen za učence teh narodnostij.

Državni zbor šteje sedaj 424 članov; jeden mandat ni dopoljen. Od teh jih je 408 v raznih parlam. zvezah. Češki klub šteje 61; konservat. češko veleposestvo 19, poljski klub 56, krščansko-slovanska zveza 34, centrum 6, romunski klub 5, katol. ljudska stranka 33 članov; skupej 214 članov organizane desnice. Organizani levici pripadajo: nemška ljudska stranka 41, naprednjaki 35, ustavoverno veleposestvo 28, kršč. socialna stranka 27, prosta nemška zveza 12, — v vsem 143 članov. Radikalcem pripadajo: 15 socialstov, 4 člani poljske narodne stranke, 3 demokrati, 2 radikalna Rusa in 6 Schönererjancev. — 19 Italijanov glasuje običajno za vladine predloge; 7 poslancev Stojalovskega kluba je obečalo v narodnih vprašanjih solidarnost s Slovani. — Od 425 poslancev pripada 106 privilegovanim volilnim skupinam (veleposestvu in trgov. zbornicam). Po narodnosti je 203 nemških, 87 čeških, 69 poljskih, 19 laških,

15 slovenskih, 14 srbskih in hrvatskih, 12 ruskih in 3 romunskih poslancev. Na Nemce pride torej 48% mandatov, a le 25% prebivalstva, na Slovane 46% mandatov, a 59% preb., na Lahe 45% mandatov, 28% prebivalstva, na Romune 14% mandatov, 0% preb.

Tamburaški klub »Zvezda« prireja v Ljubljani nedeljsko-popoludanske promenadne koncerte v „Narodnem domu“.

V Ustju je bila obsojena žena karbiškega odvetnika Laufbergerja na 300 gld. globe, ker je 7. avgusta javno zahtevala od gostilničarja, da odstrani povodom veselice razobešeno avstrijsko zastavo.

V Pragi so se 19. okt. pri vojaškem kontrolnem shodu v Vinogradih oglasili urednik »Nar. Listov«, potem neki jurist in neki medicinez z »zde« (tukaj) mesto »hier«. Bili so vsi takoj odvedeni v zapor v vojašnico. — (Za čas shoda so udeleženci pod vojaško kazensko oblastjo.)

V Ponikvi na Štaj. je bila 16. okt. slavnost odkritja spomenske plošče znamenitemu zemljepiscu Kocenu. Slavnostni govornik je bil Drag. Hribar iz Celja.

Za zgradbo novega arheološkega muzeja v Spljetu je občina darovala državi primerno zemljišče. Društvu »Bihač« je podelilo 100 gld. podpore za izkopavanje hrvat. starin na Solinskem polju, kjer je doslej odkrita uže cela cerkev sv. Marije Otoške.

Srbska vlada je obustavila izdavanje glavnega organa radikalne stranke »Odjek« za jedno leto, in sicer vsled novega tisk. zakona, ker je bil list zasežen trikrat zapoveroma.

V Črnovcah je vojaška oblast s 6 tedenskim zaprom kaznovala učitelja Enriova, ki je na letošnjih vajah kot rezervist zbiral notice o trpinčenju vojakov!

Ogerski nadškof Samassa je daroval povodom svojega 25 letnega biskupskega jubileja 50.000 koron za penzijski institut za vdove in sirote nadbiskupskih uradnikov.

Društvo »Šolski dom« v Gorici je prevzelo »Slogine« zavode, katere bo odslej vzdrževalo; poleg tega pa tudi deklinško obrtno šolo in tri otroške vrte.

Pariškemu »Nord« glasilo francosko-ruske zveze, »Narodnim Lystom« in hrvat. humor. listu »Vrač« je na Srbskem odtegnen poštni debit.

V Kronstadtu so slavili stoletnico katol. cerkve v prisotnosti škofa, katol. duhovščine, zastopnikov vlade, mestnega sveta in duhovščine drugih veroizpovedanj.

Pismu s Poznanjskega je priobčila »Politik« ta slučaj pruske brutalnosti. Železnični uradnik, Nemec po rodu in mišljenju, je oženjen s Poljakinjo. Njiju sinček se je doma priučil obema jezikoma. Zato je prosil oče, da se otroku dovoli poset pouka v veronauku v poljskem jeziku ter poučevanje v čitanju in pisanju v poljščini za dobo jednega leta. Kot odgovor je dobil odpuščenje iz službe, s pristavkom, da sme, ako prosi za to, postati železniški delavec. Odpuščen iz službe pa je zato, ker se je kot Nemec predrznul priučiti sina državi nevarnemu jeziku ter zato ni več zanesljiv v pruski drž. službi; iz milosti sme ostati v nji kot delavec.

Dr. Zdenko Schücker je 15. okt. v Draždanih na podružničnem shodu občega nemškega šolskega društva tožil o zatiranju Nemštva v Avstriji ter strašil s panslavistično nevarnostjo, »ki preti tudi nemškemu cesarstvu; samo energična vlada da to prepreči. V Avstriji je pa to drugače. Kljub temu bodo vstrajali Nemci, ako smejo vedno računati na pomoč svojih bratov v cesarstvu. Ta mora biti v soglasju src, potem so Nemci ne-

premagljivi. Ako je bilo tudi 1866 devet milj. Nemcev od cesarstva ločenih, to vendar ni ločilo naših src; avstr. Nemci hodo v živi zvezi s svojimi rojaki v cesarstvu, in ako se zavedamo te gotovosti, ne more tega jedinstva premagati nobena sila. Zato je naša zadača, da se v Avstriji ne stvori nič, kar bi bilo nevarno tej zvezi. »Prorokoval je Nemcem zmago, »ker je Bog zato skrbel, da so narodnosti, ki so proti nam, nejedine, kedar se polotijo izvršitve skupnega programa (Ali slišite Slovani!)

Kakor poroča dopisnik „Nar. Lista“, je dobil Sava Ivanović, pomočnik Milanov pri pamfletu na črnogorskega kneza, 25.000 din. V kratkem izide zopet nov pamflet proti knezu Nikoli. Tudi naj prevede Sava Ivanović atentat na kneza ali na naslednika Danila. Okrajni odbor v Kouřimi je „Mat šk.“ daroval 1200 gld., okr. odbor Vinogradijski 1000 gld.

2. okt. je bil v dvorani turnovskega »Sokola« velik shod, kot manifestacija za drugo češko univerzo. Dr. Pekař je predaval o »Palackem in Mickiewiczu«. — V. Červinka o narodnem in kulturnem pomenu čeških visokih šol.

Matica srbska razpisuje književne nagrade 10—50 cenikov za ekonomografijo iz srbskega novinarstva. Za razprave za »letopis«: 75 cek. za razprave ali monografije iz zgodov. Srbov na Ogerskem. 50 cek. za »Življenje in delovanje Save Tekelije«; — 100 cek. »Zgod. srbske književnosti za šole; 200 cek. »Obširna zgodov. in etnografije Bunjevcev«; 100 cek. »Zgodov. srbske pravoslav. cerkve v Ogerski; 68 cek. in 50 gl. »O srbskem slikarstvu«. Vse to iz fonda J. Ostojiča. — Iz fonda St. Miklušovega: za roman, dramo ali šaljivo igro 50—500 gl. Za sestavke za »letopis« za studije iz srbskega življenja, književnosti, zemljepisja, umetnosti itd. 50—150 gl.

Mestna knjižnica v Narodnem domu« v Kralj. Vinogradih v Pragi šteje že nad 1100 zv. češke beletristike, 600 beletr. prevodov, 400 zv. poučnih knjig, 32 slovnikov, 120 zv. časopisov. Izposoja se brezplačno vsakomur, proti vlogi 1 gl. Tudi čitalnica je vsakomur dostopna.

Pri Kolinu postavijo velik spomenik na zmago Avstrijcev nad Prusi 18. jun. 1757.

Češki namestnik gr. Coudenhove je opozoril občine, da pri napravi javnih spomenikov naj se ozirajo na umetniško proizvodbo ter zato razpisujejo konkurenije umetnikov.

Novi češki operi: Zdenko Fibich sklada »Pad Jarkuna« (Ankone). — Prof. Hanuš Trneček: »Andrea Crini«.

V Curihu so 9. okt. oslavili praznik sv. Vavilava (starokat.) s českoslovansko službo božjo. Na večer je bil obči zbor češke kat. narodne občine.

60 letnica Jos. Naprstkove se je 8. okt. slavila na slavljenkinjo željo skromno. Josipina Naprstek je velezaslužena v delovanju dobrotelnih in kulturnih društev, zlasti za zbirke češkega narodopisnega muzeja. Ženska društva Praška so ji čestitala po deputacijah. Družba sv. Cirila in Metoda za Istro je imela 1897: dohodkov 7405 gl., izdatkov 2870 gl. (za vzdrževanje šol 1950 gl.)

V Spljetu se ustanovi stalno dramatično društvo. Mestni zbor je sprejel ponudbo dosedanega člana hrv. gled. v Zagrebu, Freudenreicha. Razun predstav v Spljetu prirejal bo tudi gostovanja po drugih dalmat. mestih.

Nemci iz cesarstva, živeči na Dunaju, so v svojem društvu »Niederwald« priredili 11. okt. Bismarckovo oslavo. Evangeljski župnik Dunajski, dr. Zimmermann, je slavil Bismarcka kot zvestega paladina cesarja Viljela. O njegovem prebivanju na Dunaju je omenil, da je bil šestkrat tu; trikrat v ženitovanjskem veselju, prvič na lastnem ženitovanjskem potovanju, zadnjič na ženitni sinovi, a med tema, ko se je sklenula nemško-avstr. zveza; ta je bila prvotno »ženitev iz razlogov pameti« (Vernunfthe), a postala časom srčna vez. Kakor so naravne potrebe, tako so tudi zgodovinske, proti katerim je volja posamičnika brez moči. Tako sta si stala nasproti realist — kancelar in idealist — mladi cesar; noben ni hotel odjenjati za las od svojega mnenja, torej sta se ločila; a ob 80 letnici zopet zložila, ko se je cesar udeležil slavnostnega obeda Bismarcku na čast.

V Trutnovu se je vpisalo v češko šolo 220 učencev. »Trautenauer Ztg.« pozivlje, z ozirom, da je mnogo otrok od delavcev v opekarnah, da naj stavbarji z gospodarsko polit. sredstvi prisilijo voditelje, da vzamejo otroke iz češke šole (t. j. naj jim zato vzamejo krvavo prisluženi kruh); hišne posestnike, naj zahtevajo od najemnikov, da pošiljajo otroke le v nemške šole, vse obrtnike, naj pritiskajo istotako na svoje služnike in vse Nemce, naj kupujejo le pri Nemcih. — To je nemška kultura!

V ostrihomski stolici so o uspehu poučevanja madjarščine v slovaških šolah uradno javili, da je bil v 7 šolah uspeh izborn, v 9 primeren in 5 nezadosten. 6 učiteljev in 1 učiteljica so dobili v nagrado po cekin, 87 dijakov po 1 gld.

Osnova avstr. zakona za lokalne železnice predlaga 22 novih črt v dolžini 660 km., s troški 37 milj.

Na mesto Hofmeisterovo si je pridobila »Glasb. Mat.« v Ljubljani posredovanjem konservat. vodstva v Pragi J. Prochazka za učitelja klavirske šole.

Václav Melichárek, češki operni pevec, ki je po raznih čeških odrih zlasti mnogo storil za razširjenje Smetanovih oper, je 10. okt. umrl v Pragi, v 47. letu.

V Avstriji je bilo 1896 v vsem 1194 delavskih društev, (in sicer na Češkem 433, na Moravskem 114, v Siieziji 30).

Srbi hočejo postaviti v Kruševcu spomenik v slavo na Kosovem polju padlim junakom. Ministerski svet je odobril v to 20000 dinarjev stroškov, preostanek se pokrije z doneski naroda.

Zveza srbskih kmetijskih zadrug izdaje nov list »Народник«. List izhaja v Zagrebu dvakrat na mesec in stoji 4 korone (5 din.) na leto.

Prof. Reinöl je v Leobersdorfu predaval o nevarosti slavizacije Dol. Avstrije. Dunaj postane skoro dvojezično mesto. — V okrajnem svetu XV. okr. se je tožilo o tem, da so napisi pri novem »narodnem domu« izključno češki, in zahtevalo od občinskega sveta, da prepove to, ker je demonstracija in provokacija v »izključno in povsem nemškem mestu Dunajskem«. — Tako trdi gospoda danes to, jutri ono.

»O. R.« napada dr. Luegerja, ker je ta rekel na zborovanju, da ž njim češki krojači in čevljarji vedno govoré nemški, če tudi slabo; ako pa med seboj govoré češki, ga to nič ne briga. — Zato ga nazivlje največjevalca pospeševalca slavizacije Dunajskega mesta!

Nemško-židovske šole: Na Češkem jih je bilo 1885: 113 s 4436 uč. 1895 samo še 90 z 2763 uč. Da se tako zmanjšujejo, zlasti da se opuščajo v povsem čeških krajih, je zasluga »narod. jednote češko-židovske«. — Kakor je dobro, da Nemci izgubljajo svojo glavno oporo, vendar ne moremo Čehom čestitati k tem zaveznikom. Škoda se po kaže gotovo.

Poznanjski biskup Stablevsky je uredniku poljskega svobodomiselnega in demokrat. lista »Postep« dal ukor, ker je ostro pisal o poljskih biskupih in o žlahti v Galiciji. Biskupom je očital, da više cenijo svoje dostojanstvo nego katolicizem, žlahti pa, da Židom več veruje nego Bogu. Ako do 6. dec. ne prekliče svoje zmote, mu je zažugal z izobčenjem.

Kakih 300 udeležnikov »Vsenemškega zaveznega shoda« je šlo iz Monakova v Wallhallo« poleg Ratisbone. V Ratisbonu so bili slovesno sprejeti. Pri obedu po obisku spomenika nemškim slavnim možem sta dež. posl. dr. Reiniger in dr. Mühlwert iz Kremsa protivila se temu, da tirajo nemškonacionalci v Avstriji protidnastično politiko (kdor je čul o govorihi par dni preje v Monaku, je bil pač uverjen o veleizdajskih tendencijah). Nemci v Avstriji da se boré le za svoje pravo (= nadpravo); veleizdajalec pa je le oni, ki v stiski in nevarnosti ostavi svoje brate.

Ljubljanski mestni zbor je sklenul v spomin na cesarico Elizabeto, za dobo 10 let, določiti po 200 gl. podpore deklicam za izobraženje v umetnih ženskih ročnih delih; pravico do teh podpor imajo absolutne Ljublj. strokovne šole za umetno vezenje in čipkarstvo, ki ustipijo na Dunajsko strokovno šolo za umetno vezenje ali kako drugo jednako šolo; prednost imajo Ljubljancanke.

Naučno min. je mestni viši šoli v Ljubljani za 1899 dovolilo subvencijo 1000 gl.

V Trstu umrli veletržec A. Toman je zapustil svoji rodni občini Kamna Gorica 25000 gl. za ustanovo v podporo siromakom, 6000 gl. za ustanovo v podporo šolskim otrokom. Župni cerkvi v Kamni Gorici je volil 1000 gl., trg. bolniškemu in podp. dr. 2000 gl.

V Zagrebškem in in Ljubljanskem gledišču je Tučičeva drama »Povratak« lepo uspela. I njegov »Truli dom« doneseti obe gledališči.

Na Francoskem je med 39 milj. prebivalci 85.000 Židov; v Parizu samem 45.000, večinomu nemškega pokoljenja.

Basistu dvorne opere Dunajske, Čehu Hešu, je priredilo občinstvo, ko je nastopil po nevarni boleznii zopet 13. okt. v Čajkovskega operi »Oneginu«, — burne ovacije.

Slavni ruski pisatelj Lev Tolstoj ima o svojih nazorih mnogo protivnikov. Znamenito je, da je med temi i njegov lastni sin. Zlasti proti očetovi »Kreutzerjevi sonati« je sin napisal v ruskem listu po vest »Chopinova preludija«, katero je pričelo donášati v srbsk. pre- »Вранково коло«.

Pred glavno skupščino stranke prava se je čitala v Trsatski cerkvi glagoljska maša.

Devinskega župana so zatvorili, ker je njegov služabnik neki izročil Slovincem orodje, s katerim so 15. sept. razrušili laško šolo.

Kongres nem. socialistov v Stuttgartu je podal zanimive podatke. Za socialistične liste se je letos nabralo 290.000 prostovoljnih prinosov. Skupni dohodki social. dnevnikov je 3,632,316 marek, in sicer 2,358,775 od naročnikov, 1,273,537 od reklam in anon. Vsi dohodki vseh social. listov znašajo 4,097,157.157 marek, in sicer 2,071,567 od naročnikov, 1,395,157 od anon.

Avstrijski notarji so imeli 10. okt. na Dunaju svoj kongres. V centralni odbor avstr. notarskega društva je voljen tudi Slovenec dr. Vok iz Ljubljane.

Dosedanji zastopnik Nemčije pri Vatikanu, Otto pl. Bülow, je bil odzvan. V obče menijo radi tega, ker je papež tudi te dni odbraval stari protektorat francoski nad vstočnimi katoliki.

V Jaslu je bila večdnevna razprava proti 80 kmetom radi antisemitskih izgrediv. Od teh je bilo 14 oproščenih, 66 obsojenih v zaprtje 3 tednov do težke ječe 11 mesecev.

Na koroškem obrtniškem shodu v Celovcu so sklenuli delovati za delžno zavezo zadrug.

Norveška vlada je povodom carjeve mirovne izjave predlagala kralju, da bi se priznala nevtralnost Švedske in Norveške od vlastij.

2. okt. je bila v Og. Gradišči proslava Palackega in manifestacija za češke visoke šole.

V Pragi, v panorami „Narodne jednote pošumavske“, je razstavljena Črna Gora v 50 plastičnih razgledih.

Monakovski pomožni odbor za Celje, ki je pripomogel k ustanovitvi „Studentenheima“, je dovolil 1600 marek za tri nemške ljudske šole v Celjski okolici.

Na Črno Goro je došlo koncem sept. 60 francoskih turistov.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

A) SLOVENSKE DEŽELE.

Kranjsko. V St. Juriju pod Kumom je posl. dr. Žitnik imel volilni shod. Sprejele so se resolucije za slovenske vseučilišče in za više sodišče v Ljubljani. Izrekla se je cesarju sožalnica povodom cesaričine smrti.

Mestni zbor Ljublj. je soglasno sprejel resolucijo dr. Krisperja, da smatra ustanovo slov. vseučilišča za nujno potrebo ter — ako se odklonijo pogajanja — zahteva od drž. posl. Ljubljanskega mesta, da izvaja iz t. ga dotične konsekvencije. Dr. Majaron je dodal, da se naroči mestnemu županu, da osóбно pri min. preds. in drugih ministrih podpira in tolači to izjavo.

Tržaško. Ko se je tržaški škof Šterk mudil v Kojini, došlo je mnogo naroda od bližnjih krajev, da počasti svojega višega pastirja. Dva Italijana iz Podgrada sta poslala svojega kočijaža v livreji, da ju zastopa, ter ga za to poučila tako dobro, da je bil vsled svoje nesramnosti in surovosti odstranjen.

Tržaška občina je zahtevala od laških držav. poslancev interpelacijo zaradi konfiskacije svetinje, katero je dala napraviti Tržaška občina v spomin 25 letne proslave italijanske ustave. Posl. so to odrekli: saj vendar niso mogli sami razglašati svojih izdajalskih teženj ter s tem spodbijati svojim tožbam o izgrediv vsa tla.

Iv. Nabrgoj objavlja odkrito pismo grofu Thunu, z ozirom na njegov odgovor na Gambinijevo interpelacijo, v katerem obeta skrb za varnost tujih državljanov. Vpraša ga, ali bode skrbel tudi za to, da se kaznujejo oni tuji podaniki, ki bez strahu in obzira žalijo slov. in avstr. domoljubje, našo narodnost v naši domovini? Bili so časi, ko je vlada apelovala na lojalnost Slovencev in Hrvatov. Ako bi zopet prisli taki časi, in ako bi Slovani ne hoteli slušati takega apela, kaj bi italijanski podaniki storili za obrambo interesov države avstrijske? Ali je pravi sistem in prava politika, ki jo tira država na jugu že nekaj let, — ko je

možno, da zakonito izvoljenih zastopnikov lojalnega sloven. ljudstva niti ne puščajo v zbornice, ali jih pa tam zmerjajo in psujejo? Ali je dostojno moderne države, ako se nje podaniki pretepajo po ulicah, ker so morda izpregovorili besedico v svojem materinem jeziku?

Posl. Cambon je zavračal izjavo min. predsedn. Thuna, da se bile v Trstu ob smrti cesarice veselice, kot neresnično. Poslanec je tu najbrže lagal in dejstva tajil. »Piccolo« je poročal o groznih izgrediv v javnem vrtu radi koncerta, ter da se je nasilno stvoril konec plesu v dvorani Maltý; a Cambon tvrdi, da je bila le predstava v cirkusu, druge veselice pa ni bilo. — Mestna godba je igrala na mestnem vrtu, torej na občinskih tleh. Cambon je tvrdil, da so Lahi žalovali, faktum pa je, da so hoteli nadaljevati veselice, so in jih šele prisiljeni obustavili. — V drž. zboru slov. poslanci podajo gr. Thunu gotovo novih snovij.

Istra. Starosloven. pontifikalno mašo je 16. okt. prvikrat daroval v Vrhniki škof dr. Mahnič, to je tisti Mahnič, ki je pred 10 leti in pozneje takó neugodno pisal o staroslovenskem jeziku.

Goriško † *Andr. Marušič*, častni kanonik, nadškof. konzist. svetnik, c. k. upokoj. gimn. profesor; nadškofovski viši šolski nadzornik itd. je 16. oktobra umrl, od kapi zadet, v Gorici. Rojen je bil v Št. Andrežu 1828. Svoje življenje in spomine je ostavil v nedovršenem spisu »Moja doba in podoba« v »P. L.« — Dopisoval je v »Novice« in v Gorici izdaval list »Dopovino, nekaj časa tudi poseben kmetijski list.

Marušič je bil 35 let katehet na Goriški gimnaziji, najprej in najdalj časa na nižji, potem v vseh razredih gimnazije. Kako leto so mu izročili tudi poučevanje v slovenščini.

O pokojnem bi se dalo mnogo zabeležiti, sicer je pa obsirno začel popisovati svojo dobo v »Primorskem listu« ravno letos. Kar se dostaje znanja slovenščine, vzgojil se je v njej sam, in morebiti ni Slovenca, ki bi bil z večjo zavestjo rabil take in take oblike in tako sintakso, kakor on. Iz njegovih spisov bi se mogli celó slovničarji, zlasti za sintakso še mnogo naučiti. Tudi učencem je podal mnogokako fino opomnjo, ki dotičnike varuje, da ne delajo jezikovnih napak, kakor drugi. Znal je dobro tudi staroslovenski. Politiški zanimal se je za vso Slovenijo, bil v prijateljskih odnosajih z mnogimi slovenskimi veljaki, sosebno z očetom Bleiweisom, kateremu je do smrti poslednjega redno vsak teden poslal v »Novice« po jeden tako stvaren dopis, tu in tam z modrimi opomnjami. »Novice« so radi tega tudi za Goriško verna kronika za par desetletij. Prijatelj je bil bivšemu kranjskemu dež. predsed. bar. Winklerju; s tem sta na Goriškem davno mnogo ukrepala o občin stvareh. Kot politik izvoljen je bil oduševljen tudi v goriški dež. zbor. A zdel se je takrat neki struji prevladan; ostal je dež. poslanec vsled tega le malo časa. V obče je bil bolj zmeren, no zmeren bolj v obliki, nego v stvari. Znal se je sukati takó, da se ni zameril na zgorej, ne pri cerkvi, ne pri vladi. Zasledil in zvedel je mnogo, kar je ostalo drugim tajno; razodel je le, kar se mu ni zdelo opasno. Zabeleževal si je stvari, in njegovi zapisniki utegnejo obsezati mnogo stvarnega in poučnega. Beleške njegove bi dopolnile popis javnega življenja na Goriškem, radi zvez pa tudi drugod po Slovenskem. Naj bi jih kdo porabil!

Da bi bil sistem politički ugodniši, bil bi Marušič sukal škofovsko palico, in to izvestno ne na škodo slovenskemu narodu. Nikdar bi Italijani ne bili mogli s prilizovanjem zlorabiti višega dostojanstvenika, kakor so druge, in obžalovati je treba, da Marušič ni imel še večjega vpliva v škofovski palači v Gorici, nego ga je gotovo imel posebno poslednji čas. Marušič je poznal laški značaj in razne tičke, a vedel se je takó, da je poznavalec Marušiču več posnel z obraza, nego slišal iz njegovih ust; tudi to je značilo mnogo. Bil je v tem pogledu vedno jednak, pred učenci in pred zreliimi politiki. Tudi učencem je večkrat bolj pokazal z obrazom in namigljajem, nego direktno. Bil je bolj fine narave, ki se je kazala tudi v njegovem govoru in v vsem vedenju.

Iz šolskih spominov je vredno opomniti, da je 1862. za osmošolca (uže pok. dr. Ant. Rojca) sestavil pesen »Tot nem ember« (Slovan ni človek), katero je dotičnik deklamoval ob slovesnem koncu šolskega leta. Prvi in doslej zadnjikrat se je deklamovala slovenska pesen ob taki priliki na goriški gimnaziji. Marušič je pa v »Novicah« tudi lepo zabeležil, da je leta 1861. na goriški »Musterhauptschule« imel deček IV. razreda prvi slovenski govor, ko je knezoškof Gollmayr delil premije dečkom. To so bili tedaj dogodki, sedaj niti takih ne doživé več. Marušič je videl in doživel ves napredek in boj slovenskega naroda od začetka Bleiweisovih »Novic« do danes. Vsega se je bolj ali manj neposredno in posredno, povsod pa duševno udeleževal. V svoj čas ni se zdel dovolj odločen, a danes vidimo, da bi Boga hvalili, ko bi imeli v vsaki pokrajini po več takih mož med svečeniki. Marušič je zaslužil, da se ga hvaležno spominja ne le slovenski narod na Goriškem, temveč tudi drugod; kajti vplival je po svojih zvezah preko goriških mej.

Goriški čitalnici je bil vedno zvest član. Pogreb je bil, kljub hudemu deževju, veličasten.

Štajersko. Celjski mestni zastop je sprejel z navdušenjem Stepischneggov predlog: Graškim prusakom izrekajo Celjski sobratje toplo zahvalo in priznanje na njih krepkem boju in zmagi zoper — avstr. vlado.

Štajerska »kršč. zveza kmetov«, katere prorok je bar. Rokitsky (mož slovanskega rodu) je novemu trg. min. Dipauliju in kat. ljudski stranki izrekla največje nezaupanje ter pozvala nemške svobodomiselné poslance, da nemudoma zopet prično z obstrukcijo.

Graško nadsodišče je 13. oktobra zopet zavrnilo slov. razpravo!

Pri Graškem nadsodišču je bila 20. okt. obravnava o sloven. pravosodni stvari. Dr. Štor je zahteval sloven. obravnavo, senat jo je odklonil. Dr. Štor je ključu temu le slovenski govoril. Preds. Ledenig mu je rekel: Prosim, poslužujte se nemškega jezika, da bom vsaj vedel, kaj moram protokolati. Stranki ste zahtevali, da se zaslišiti v sloven. jeziku. To se je zgodilo, in so se njim izpovedi protokolali tudi slovenski, dasi za to, kakor je rekel predsednik, še ni ukaza od zgorej.

Koroško. Železnico v Krško dolino na Koroškem so 9. okt. slovesno otvorili.

Pri okr. sodišču v Rožeku se je vršila te dni obravnava, ki je dokazala nezapravnost Slovencev v tej zadevi. Za sloven. stranko je bila podana slov. tožba, a dasi ta stranka ne zna nemški, toženec pa zna slo-

venski, se je obravnava vršila v nemščini, in sodnik ni hotel zastopnikovih izvajanj zapisati v slovenščini, češ, da ni toliko jezika zmožen.

Celovski trg. zbornici je ministerstvo notranjih poslov naročilo, da mora sloven. posojilnicam pošiljati sloven. tabele v svrhu statističnih izkazov. Trg. zbornica je sklenula, proti temu ukazu poslati na ministerstvo »eine Vorstellung«.

B) OSTALI SLOVANSKI SVET.

Cesar se je 21. okt. povrnul iz Budimpešte na Dunaj ter sprejel min. Goluchovskega v posebni avdijenciji. Povrnul se je radi Muravjeva, ruskega zunanjega ministra, ki je prišel iz Pariza in se tu pomudil 5 dni. Muravjev je bil pri cesarju 1¼ ure. Menijo, da je bil razgovor o balkanski politiki, o razoroženju itd. V obče sodijo, da so prijateljske razmere med Rusijo in Avstrijo ugodne.

Obče. Kvotni deputaciji s svojimi pogajanji, kakor naravno, niste dosegli rezultata. Minister Thun namerja izločiti vprašanje o užitninskem davku iz nagodbe, da to sprejme parlament bez spremembe. Rešitev o kvoti se potem zavleče, oz. jo odloči cesar. — Avstr. kvotna deputacija je izračunila po direktnih in indirektnih davkih razmerje 38:5 : 61:5 ter sprejela »zakroženje« 38 : 62. — Ogerska je izjavila, da ne more tega razmerja sprejeti.

Ruski minister vnanjih poslov grof Muraviev se je pri povratku iz Pariza mudil v Bruselju, kjer je imel avdijencijo pri kralju. Car želi, da kralj dovoli, da se mirovna konferencija vrši v Bruselju.

Med 32 zahtevami Čehov do grofa Thuna je tudi ta, da se podeli šoli Komenskega v X. okraju Dunajskem pravo javnosti. Thun tega noče storiti, da ne razdraži Nemcev, in sicer ne toliko iz ozirov na opozicijonance, nego na katol. ljudsko stranko. Tako se zatvrjuje iz poslaniškega kroga. Ko pa je ustanovila novo nemško gimn. v Vinogradih, ni se vlada bala razdraženja Čehov, ki so istotako v drž. zbornici večini. — Tudi Opavski češki gimn. se noče dovoliti uže obljubljeno podržavljenje. Da hoče vlada dati subvencijo obema, ne zadovolji, to je od danes do jutri; prava javnosti pa ne more tako lahko zopet preklicati.

Nemčija je predlagala, da se protianarhistična konferencija skliče v Rim. Ta se v kratkem sinde; vsaka država odpošlje po dva delegata in jednega zvedenca v drž. policijskih stvareh.

Naučno min. je ukazalo, da ostane 19. nov. kot cesaričin god tudi nadalje šolski praznik; ta dan bodi maša, izostanejo pa naj druge šolske slavnosti.

Odposlanci shoda sloven. odvetnikov in notarjev, dr. Srnec, dr. Gregorin in Plantan, so bili 14. okt. pri min. preds., justičnem, finančnem in trgovskem min., da jim vroče sklepe tega shoda za ravnopravnost sloven. jezika v uradih, in primerne promemorije.

Dr. Majaron je slov. posl. vroči spomenice »Mat. Slov.«, društva »Pravnik« in profesorjev Ljublj. semenišču za slov. univerzo.

V poslanski zbornici je sprejel min. preds Thun 14. okt. deputacijo kranjske odvetniške zbornice, dr. Moscheta, dr. Krisperja in dr. Majarona, — ki mu je izročila spomenico o slovenščini pri višem sodišču

v Gradcu. Min. preds. je izjavil, da ne odobrava postopanja Graškega višega sodišča, da pa naj se počaka razsodba najvišega sodišča. — Deputacija je razložila potrebo ustanovitve višega sodišča v Ljubljani ter vse učilišča, ki naj preskrbi zadostni naraščaj inteligencije. Min. preds. se je izrekel *proti* obema željama!

Justično ministerstvo je izdalo razglas na predsedništva viših sodišč, da se sodniške osebe pogostoma udeležujejo polit. agitacij in strankarskega gibanja na način, ki izpodkopuje ugled sodnikov in rodi mišljenje o strankarskem pravosodju. Treba pa je, da so sodniki tudi v socialnem občejanju jako previdni. Zakon daje sodnikom mnoge prostosti, da omogoči pravično pravosodje. Proti onim, ki izpodkopujejo njih veljavo, naj se postopa z vso strogostjo. Zlasti se mora sodni uradnik izogibati vseh teženj, ki ga prevedejo v kroge, kjer je v nevarnosti, da izgubi svojo nezavisnost bodisi na vzgor ali na zdolej. Pri tem računi minister na podporo avstr. uradnikov in se nadeja, da oni iste elemente, ki so sodnikom le v nečast, sami prisilijo k izstopu. Računi na višje sodiško predsedništvo, zlasti ob poročilih za imenovanja, da ga obveščajo pravično.

Uradna »Wr. Ztg.« objavlja, da z ozirom na to, da večkrat tuji državljani pri zborovanjih nastopajo kot govorniki ter izražajo svoje protiaustrijsko mišljenje, — je min. notr. poslov ukazalo oblastim, da proti njim postopajo po § 2. al. 5. zakona od 27. jul. 1871. Isto se naj stvari proti tujim državljanom, ki se hočejo udeležiti zborovanj, ako se more sklepati po dosedanjem delovanju, da s svojim prisostvovanjem povečajo narodnostno razburjenost. — Navedeni zakon določa, da se te osebe smejo odpraviti s prebivališča.

Min. preds. je deputaciji slovenskih odvetnikov in notarjev zatvrdil, da poskrbi zato, da se bode povsod strogo izvrševalo načelo enakopravnosti, ter da bo uvaževal vsako pritožbo v tem oziru. Pritožbe naj se vlagajo takoj pri vsakem slučaju. O Tržaškem vprašanju je rekel, da je uverjen, da bo ces. namestnik nepristransko upošteval opravičene želje primorskih Slovencev. Ital. kazenske razprave pri slovenskih strankah so nezakonite, ter je uže sam stvoril potrebno v tem oziru. Ministri so obečali, da hočejo proučavati naše razmere, a konkretnega ni obečal ničesar nobeden od njih. Grof Thun pa je odločno odbil jedno našo peticijo; izrekel se je namreč proti osnovi višega sodišča v Ljubljani, h kateremu naj bi pripadal tudi del Štajerske in del Koroške, češ, da bi se s tem predrlo načelo deželnih individualitet, katero načelo zastopa ravno sedanja večina. »Ed.« dobro pripominja, da isto načelo je uže davno predrto tudi po dejstvu, da Koroška in Kranjska pripadati k višjemu dež. sodišču v Štajerski! A predrto je tudi načelo enakopravnosti, katero je sedanja večina v svoji adresi postavila vspešno z načelom zgodovinskih deželnih individualitet.

Pred drž. sodiščem je bila 19. oktobra razprava o pritožbi mestnega zbora iz Ustja. Ta je lani 10. nov. sklenul resolucijo, v kateri je pozival prebivalstvo k bojkotu proti Čehom, in 17. nov. razglasil dotični poziv. — 25. nov. je okr. glavarstvo ustavilo ta sklep kot nezakonit in prepovedalo objavo poziva. Pri utoku je namestništvo in minist. notr. poslov potvrdilo prepoved. 1. jan. je sklenul mestni zbor utok na državno sodišče. Zastopnik ministerstva, dr. Bernard, je dokazoval, da je sklep mestnega zbora nedvomno pozivanje

k sovražstvu naproti drugi narodnosti. To se razviči zlasti iz poziva, naj tujce namestijo z Nemci. Pravo, izraziti svoje mnenje, ne sme prekoračiti zakonitih mej. Zastopnik mesta, dr. Pergelt dokazuje, da na Češkem silijo Slovani v strogo nemška ozemlja. Nemške občine morajo torej skrbeti, da si ohranijo svoj nemški značaj. Ta resolucija ni izvirala iz sovražstva do druge narodnosti, temveč je bila le obramba nemške posesti.

Dalmat. pravaš Biankini je 21. okt. izstopil iz slov. kršč. narodne zveze, ker se ona ni hotela posovetovati o neki peticiji glede Visa.

Min. pr. Thun se je izjavil nasproti Ljubljanskemu županu Hribarju, da časninarska poročila o avdienciji slov. deputacije nise točna, ter da se on ni tako izrazil o slov. univerzi in nadsodišču, kakor so pisali listi.

Med klubom Italijanov in ustavovernimi veleposestniki se je sklenul dogovor, da stopita v ožo zvezo za politična in taktična vprašanja. V ta namen so se določili poslanci: od Lahov bar. Malfatti, dr. d'Angeli in dr. Panizza; — od velepos. bar. Schwegel, grof Stürgkh in dr. Grabmayer; da bi imenom svoje stranke sklepali dogovore.

Konferencija o carjevem predlogu za razoroženje bo začetkom januarja 1899 v Petrogradu.

Dr. Ferjančič, Povše in dr. Majaron so 14. okt. izročili minist. preds. in naučnemu min. spomenico radi ustanovitve vseučilišča v Ljubljani. Naučni min. je obečal, da jo hoče proučiti natančno.

Pred upravnim sodiščem je bila 15. okt. razprava o prizivu mesta Prage proti odloku naučnega ministra, da ima na nemški šoli staromeški napraviti nov razred namesto dosedanje paralelke. Razsodba se razglasi 9. novembra.

Upravno sodišče je 14. oktobra odbilo pritožbo Tržaške mestne občine proti odloku ministerstva notranjih poslov, s katerim se je zavrnila prepoved, katero je izdala Tržaško poglavarstvo pevskemu društvu »Adrija« v Trstu, da se slovenskemu pisatelju in dejatelju Dragotinu Martelancu ne sme postaviti nagrobni spomenik z napisom: »Idealnemu ljudskemu prijatelju hvaležni narod.« V razlogih se pravi, da ima državna uprava pravo, da nadzoruje vse občine, tudi one z lastnim statutom. Poglavarstvena odredba, da je slovenski napis prepovedan, je bila protizakonita.

Dunaj. Palackega oslava na Dunaju bo 5. nov. v veliki dvorani glasbenega društva (Grosser Musikvereins Saal). Zbore bodo pevala združena pevška društva slovenska na Dunaju. »Slovenska Beseda« priredi vsem udeležnikom te slavnosti 6. nov. prijateljski večer. Tudi »Pokrok« priredi 13. novembra Palackega proslavo.

I. češki narodni dom je bil 16. okt. otvorjen na Dunaju v 15. okraju. Poslopje je vredno 100.000 gld. Pri otvoritvi so bila zastopana vsa razna slovenska društva Dunajska in odposlanci nekaterih čeških mest (Prage in Brna). Na poslopju so bile belo-modro-rudeče girlande in češke zastave. Slavnostni govor je imel posl. Kurz. Ta je omenil češka prizadevanja na Dunaju. Mi nimamo mecenatov, in zato nam velja: svoji k svojim in z lastno močjo! Sedaj nas ne more nikdor od tu prognati. Čehi na Dunaju naj se zavedajo svojih prav. Pred vsem treba organizacije; žene morejo pred vsem izvrševati geslo: Svoji k svojim. — Pri banketu je drž. posl. Hofica pojasnil, da je dosežen z »narodom« velik korak, da pa je treba, da si Čehi po-

stavijo svoj dom v vsakem okraju Dunajskem. Posl. dr. Dvořák pravi, da je na Dunaju mnogo Čehov, a še več takih, ki se ne zavedajo svojega rodu. Uže v 2. koleru so ponemčeni. Dokaz temu so volitve. — Zato je »Nar. dom« velikega pomena, ker bo središče posamičnikom, da se vzdržé v boju z Nemštvom. — Dr. Kurz omenja, da je ta »dom« vsklil v Sokolu »Tyršu«. — Došlo je mnogo telegramov.

Češko. V Časlavi je bil 9. okt. javni shod pol. kluba »Neodvislost«, ki je dokazoval nezadovoljnost z dosedanjimi polit. voditelji. K. Sokol je govoril o drž. zboru. Vlada, v kateri sedi Čeh, dr. Kaizl je ustanovila nemško gimn. v čeških Vinogradih, a Čehi si morajo svoje šole sami vzdržavati s pomočjo Matice. Čehom se ni beti, ako bi se vvel absolutizem. — J. Klofáč razjašnjuje potrebo, da se širijo radikalni nazori v narodno socijalni stranki. — J. Škaba kritikuje vedenje socijalnih demokratov in pravi, da češki poslanci, ki bodo slepo podpirali vladu, se izneverijo češkemu programu. — V resoluciji se je protestovalo proti obnovi nagodbe z Ogersko ter od poslancev zahtevalo, da se strogo držé državnopravnega programa.

V Ustju so nem. nacionalci podali oklic, v katerem pozivljejo, da naj se v vsi deželi vrše shodi ogorčenja, da so »židovsko-liberalni« državnozborski poslanci izgubili s svojo verolomnostjo vse zaupanje poštenih Nemcev.

Finančni uradniki na Češkem so poslali ministru Kaizlu češko in nemško zahvalnico za uravnavo urad. plač. Klub drž. uradnikov v Pragi ga je izvolil svojim častnim članom.

Pri dopoln. volitvah v kmetskih občinah Pisek itd. je bil v oži volitvi 20. okt. izbran dež. posl. Iv. Rataj. Prišlo je bilo med njim in g. Klecanda, uradnikom Vyšehrada, do ože volitve; pri poslednji je dobil Rataj več glasov. Ta volitev se je vršila v krajih, ktere je zastopal pok. Vašatý, Slišimo, da Rataj je možak odločen, a tudi Klecanda je zaslužen, odločen Slovan.

Prasko razstavo inženirjev in tehnikov je obiskalo v vsem 568.893 plačujočih gostov.

Liberški mestni svet je 18. okt. sklenul izjavo, da je v poskusih, da se vvede v okrožnem sodišču Liberškem češčina kot razpravni jezik, hudo kršenje prava Nemcev, da je v nemških jezikovnih okrajih samo nemščina dopustna kot razpravni jezik pri sodiščih. Odločitev višega sodišča je torej kriva ter se kot taka zavrača. Mestni zbor naj pozove pravosodno ministerstvo, da čuva izključno nemški značaj Liberškega mesta in sodnega okraja, ter zahteva, da se to izraža tudi v razpravnem jeziku.

Sleško. Opavski mestni zbor je mestu Gradcu brzojavno čestital k izidu volitev, »ki so dokazale, da je bilo Gradčanom pravo samodoločbe in dobro ime bolj pri srcu nego milost mogočne, a vsemu, kar je nemško, sovražne vlade.« Vlada je ustavila ta sklep.

Galicija. Dež. odbor sklicuje enketo profesorjev in poznavalcev šole, da izdelajo načrt za potrebne premembe v učnem črtežu za srednje šole. Povod tega se podpisuje v Levovu peticija, da se povsem odstrani pouk v grškem jeziku, a pouk v latinskem naj se skrči, vse to na prosepah realnih predmetov.

Bukovina. Novi dež. posl. prof. Smal Stocky, privrženec mladoruske stranke, se je z bar. N. Vasilkom, zastopnikom staroruske stranke dogovoril, da se

ruski dež. posl. spojé z romunskimi poslanci, da se doseže na zboru večina proti Nemcem in Armencem.

Hrvatsko. Cesar je imenoval vseučiliškega prof. Zagrebskega in dež. posl. Armina Paviča predstojnikom hrv. slav. dež. vlade v oddelu za uk u bogočastje.

Ker je mnogokrat bilo nesoglasje med hrv. vlado in protest. cerkvenim starešinstvom v cerkvenih in šolskih stvareh, prosijo hrv. protestanti, naj za cerkvene posle imenuje referenta, kakor je to učinila za pravoslavne

Na Sušaku je bila 12. okt. skupščina hrv. stranke prava. Trsat je bil z zastavami okrašen. Po glagolski maši so gospodičine izročile bar. Rukavini z ogovorom šopek s trobojnic. — Zborovanje se je pričelo ob 10. Udeležencev je bilo nad 300, med njimi zastopniki slovenske katol. stranke. Govornikov o razkolu v stranki zbor ni hotel slišati. Slov. kanonik Kalan je izjavil, da slov. katol. stranka pristane k stranki prava in sprejme njen program. Treba je delovati za polit. združenje sloven in hrvat. naroda. Dr. Krek je izjavil, da slov. kat. drž. poslanci vedo, na katero pot naj gredo. Dr. Brejce, da Slovencev ne more nič več odvrniti od zahteve za združenje s Hrvati. Te izjave so vzbudile nepopisno navdušenost. Bile so izrečene v imenu slov. kat. stranke, organizacije slov. delavcev in »Slovenca«. V resolucijah se odobruje delo saborskih poslancev stranke prava, obsoja politika monarhije na jugu. Pri banketu, katerega se je udeležilo nad 200 oseb, so Slovenci ponovili svoje izjave. Pridružil se jim je istrski sloven. zastopnik dr. Janežič. Spinčić je odgovoril slovensko. Med mnogimi govori se je pevala »Lepa naša domovino« in »Naprej zastava Slave«.

Pri shodu stranke prava je rekel kan. Kalan, da Slovenci spremljajo s posebnimi simpatijami delovanje te stranke, ker jo vodijo tri velike ideje: ideja krščanstva, ideja hrvat. državnega prava, katera je jedina možna vstvariti na jugu branik, da potrebuje Avstrija za obranitev svoje veličine in za osrečenje slovanskih narodov na jugu, — in ideja gospodarske organizacije za narod, kajti naši sovražniki so naš narod najpreje gospodarsko uničili, da so ga potem tem laže oplenili političnih svobodščin. Sovražna sila nas je z umetno mejo ločila, a mi skrbimo za to, da medsebojna bratska ljubezen razruši to umetno mejo ter na njeno mesto postavi naravno vez.

Posl. dr. Krek pravi, da se morajo Slovenci združiti s Hrvati na temelju hrvat. drž. prava. Potrebo skupnega dela dokazujejo tudi zadnji državnozborski dogodki. Razdvojeni smo preslabi, da nas upoštevajo. Važen in odločen je korak, da mi pristajemo na idejo hrvat. drž. prava. A to niso fraze, temveč širiti hočemo to idejo med ves slovenski narod, a to tem bolj, ker ima ona za Slovence zgodovinsko podstavo. — Dr. Brejce izjavi, da po adrosnem načrtu večine se zahteva avtonomija dežel, a Slovenci in Rusi zahtevajo avtonomijo naroda ter nočejo nikdar pristati na avtonomijo dežel, ki bi jim bila polit. smrt. Na adresni načrt so pristali le, ker v njem vidijo prvi naskok na stari centralistični sistem, ki je Slovanom sovražen, a ne verujejo, da se prevede. Sedanja polit. akcija Slovencev je provizorij; cilj ostane isti, ali pota so različna, a vodijo k polit. združenju Slovencev in Hrvatov.

V Karlovcu je bila 14. okt. zaupna seja členov srbskega cerkvenega kongresa, katere se je udeležilo

39 poslancev liberalne in radikalne stranke. Od biskupov ni došel nikdor. Mnogi odsotni so pismeno ali brzojavno naznanili svoje soglasje. Predsedoval je baron Živkovič. Razpravljalo se je samo o tem, ali se naj vladarju predloži peticija ali adresa, da se nadaljuje suspendovani kongres. Naposled se je sprejela nemško pisana peticija. Poslala se je tudi cesarju brzojavna sožalnica radi cesaričine smrti.

Ogersko. Finančni odsek ogerske zbornice je v specijalni razpravi sprejel zakonski načrt o avstro-ogerski carinski in trgovski zvezi bez spremembe.

Nova tiskovna pravda proti izdatelju »Narodnih Novin«, Iz. Žaku, je bila 21. okt. v Budimpešti pred porotniki radi »hujskanja proti madjarski narodnosti«. Toženec je še v zaporu, po obsodbi iz prejšnje tiskovne pravde, ter je dobil za razpravo trodnevni odpust od ministerstva. Tožen je radi članka »Megalomanija«, ki je izšel 15. in 16. aprila in opisoval madjarizacijo in nje prisilna in nezakonita sredstva. — Drž. pravdnik je apostrofoval porotnike, naj obsodijo hujskača, ki s svojimi obrekovanji zastruplja severno Ogersko ter tako hoče netiti sovrašтво do Madjarov. Zagovornik dr. Mudron dokazuje, da v članku ni hujskanja proti narodnosti. Zakon zahteva, da se kaznuje vsak tak zločin, nikdar se pa ni čulo, da bi se prosledovalo hujskanje v madjarskih listih proti drugim narodnostim na Ogerskem. V sled političnih predsodkov se ne nadeja oprostive toženca. Porotniki so Žaka z 8 proti 4 glasom spoznali krivim, in obsojen je bil v trimesečno ječo ter 400 gld. globe, oziroma spremenitev zaduje v 40 dnevno ječo.

V ogerski zbornici je 8. okt. interpeloval Kossuth, kake garancije ima vlada, da sprejme avstr. parlament nagodbo nespremenjeno? — Banffy pravi, da bi Kossuth zelo zameril, ako bi v avstr. parlamentu kdo stavil tako vprašanje z ozirom na ogersko zbornico. Avstr. vlada se je zavezala, skrbeti zato, da jo drž. zbor sprejme. Ker se je završilo prvo čitanje, je ta skrb nepotrebna.

V ogerskem gospodarskem odseku se je 11. okt. razpravljalo o carinski in trg. zvezi z Avstrijo. Poročevalec dr. J. Rosenfeld je izvajal, da Avstrijo silijo njeni obrtni interesi, Ogersko pa njene denarne in kreditne razmere k carinski zvezi. Bila bi pregreha proti ogerskemu kmetijstvu, ako bi bili proti nji. A samostojno carinsko ozemlje je bez urejene valute tudi do cela nemožno. Sedanji načrt znači poboljšanje proti prejšnjemu. — Endrey je odločno proti carinski in trg. zvezi z Avstrijo, ker je nemožno, da bi ustrezala Ogerskim interesom. — Banffy pravi, da se je doseglo med obema vladama sporazumljenje, da so se predložile predloge v aprilu, in se je zakon povsem provedel. Sedaj se razpravlja v avstr. parlamentu o nagodbi. Ta predstavlja v primeri s prejšnjimi veliko zboljšanje. — Heltay želi, da se sklene pogodba za več nego 10 let. Iz izvajanj vseh govornikov se je zadostno čulo, da je nova nagodba le Ogrom na dobiček, ker znači zboljšavo že sedaj krivične prednosti.

Drž. zbor. 15. okt. Opozicija je pričela obstrukcijo z velikanskim ropotom, ko je A. Pulskey kot zastopnik poročevalca finančnega odseka, Al. Hegedüsa, predložil poročilo odsekovo o indennitetni predlogi in nasvetoval, naj se natisne ter potem obravnava. Polonyi se je protivil finančnemu odseku, ki je včeraj

predloženi zakonski načrt še na večer obravnaval ter tako onemogočil članom opozicije, da se udeležé posvetovanja. — Pulskey mu je odvrnul, da baš njegovega pristaša Justha ni bilo nikdar videti v fin. odseku, da je torej ta grdo zanemarl svojo poslansko dolžnost. Nato se je pričel velikanski krik in ropot, klici »izdajalec« in »komedijant« so se čuli. Predsednik je mirno vstrajal na svojem sedežu, Pulskey je skušal govoriti nadalje, a nikdor ga ni mogel razumeti. — Med tem je došel predsednik finančnega odseka, Szell, ter je zagovarjal odsekovo ravnanje. Po debati o opravičnem redu izjavi predsednik, da je dobil pisan predlog, naj se o predlogu Polonyja glasuje imenom, ter drugi, da bi se to glasovanje vršilo v prihodni seji. Večina zahteva, da se prečitajo podpisi. Ko so bila čitana prva imena članov narodne stranke, so ti pričeli kričati, na podstavi katerega paragr. ogravilnika se imena čitajo. Predsed. je nato ustavil čitanje imen ter določil glasovanje za ponedeljek. — Iz vsega je razvidno, da boče skrajna levica in narodna stranka z obstrukcijo preprečiti budgetni provizorij in vreči Banffya.

Parlament je 17. oktobra nadaljeval obstrukcijo. Imenno glasovanje o tem, da se naj vrne indennitetni zakon finančnemu odseku. Odklonili so nasvet s 142 proti 33 glasom. Nato je bila debata, da se naj poročilo finančnega odseka ne predloži takoj plenumu, temveč preje sekcijam. — Min. preds. Banffy je bil proti razpravi v sekcijah. Razmere v državi so take, da zahteva interes dežele, da se ne pristane na namene in provokacije opozicijonalcev. On ima vso odgovornost, zato ima tudi on določiti, kaj stvari in kedaj, ter kaj opusti. Prva dolžnost mu je, da varuje interese dežele, in opozicija ga v tem ne bo motila. 18. okt. se je obstrukcija nadaljevala. Da se poročilo preje izroči sekcijam, je pri imenskem glasovanju propadlo s 137 proti 48 glasom. Molnar, preds. ljudske stranke, pravi, da je dovolitev indennitete zaupnica vladi, torej bo glasovala njegova stranka proti nji. — Grof Apponyi toži, da parlament še ni obveščen o vladnih namenih glede nagodbe, torej vprašanje o zaupanju ni stavljeno v pravi čas. Opozicija zahteva jasne objave vlade.

Srbija. Vsi tuji vojni atašeji v Srbiji so bili pozvani na zaključne vojne vežbe v Kruševcu. Skupščina je sklicana na 26. nov.

Kralj Aleksander se je 11. okt. preko Dunaja, kjer je bil pri cesarju in gr. Goluchowskem vrnil v Belgrad. Na kolodvoru se je zahvalil ministrom za vodstvo države za časa odsotnosti ter za uveljavljenje zakonov. Ne zdi se mu treba, da jih vnovič overi o svojem zaupanju. Našel se je intrigant, ki je raznesel vest o spremembi vlade. Torej uže tu izjavlja, da ne bo spremembe, ker vlada uživa polno zaupanje. Vrnul se je, da skupno z ministri deluje s tem večo vneto za blagor Srbije.

Vlada se boji, da pridejo iz raznih držav prognani anarhisti na Srbsko in je naročila svojim zastopnikom v inozemstvu, da dobé od dotičnih držav imenike in fotografije prognancev, da se zabrani njih dohod v Srbijo.

Milan namerja v Srbiji vvesti papirnat denar s prisilnim kurzom. Ogorčenost v armadi je narastla do viška, ker je reforma vojnega zakona dala usodo dostojanstvenikov povsem v Milanove roke, in ta zlorablja svojo moč bezobzirno, kar spričuje postopanje proti Nikoliču. Kralj Aleksander se je iz Karlovič Varov v šifranih depešah sporazumeval s Stojanom Novako-

vičem v Carjigradu, kaj se naj stvari, da se reši Srbija. Novaković je imenoval prvo uslovje: odstranitev Milana. Pripravljen je bil sestaviti novo ministerstvo dvorskih radikalcev. To dogovarjanje se je vršilo brez vednosti Milana in Vladana Gjorjevića. Izdal mu je srbski zastopnik Ivan Pavlović v Sofiji to dogovarjanje. Milan se je pripravil na boj s sinom, Aleksander se je ustrašil in hotel sniti v dogovor z materjo v Wiesbadenu in Parizu. Milan si je izbral Niš v svojo rezidencijo, odšel od tu v Kragujevac, kjer je tri dni bil v kasarni in pridobival vojake z razvnamajočimi proklamacijami.

Nemčija. Nemški cesar je pred odhodom na vstop poslal angleški kraljici pismo, zatvrjuje, da mu je srčna želja po najožjem prijateljstvu obeh narodov.

V Nemčiji pomnože vojaštvo za 30—40.000 mož.

Turčija. Porta je na ultimatum 4 vlastij odgovorila, da sprejme njih zahteve. Turške čete, nad 42.000 mož, torej ostavijo otok proti koncu oktobra in že odhajajo.

Nemški cesar je v Carjigradu pri zajutru pri nemškem poslaniku povodom predstavljenja deputacije Švicarjev, ki so ondi pod nemškim varstvom, imel svoj politični govor. Razmere med Nemčijo in Turčijo so kljub razlikam v narodnosti in veri, prijateljske ter medsebojno pospeševalne. — Pri obedu pri sultanu ni bilo napitnic.

Književnost.

„Der Süden“. Organ für die politischen, culturellen und wirtschaftlichen Interessen der Kroaten und Slovenen. Izdateljstvo lista „Süden“ nam naznanja posebe, da bode ta časopis od 1. nov. t. l. izhajal po trikrat na mesec. In sicer 1., 10., in 20. Konsorej tega lista je storil ta korak, ker se je nakopilo ogromno gradiva ter je bilo vsakakor potrebno, da ta list izide večkrat. Želji mnogih prijateljev lista, ki si jih je pridobil v kratkem času svojega obstanka, se je deloma ustreglo. Da bode mogel ta list — kakor znano, glasilo slovenskih in hrvatskih državnih poslancev — popolnoma zadoščevati svoji nalogi, treba mu vsestranske podpore z obilnim naročanjem. Uredništvo in upravištvo lista „Der Süden“, Dunaj I. Plankengasse 4. Naročnina znaša za celo leto: 3 gl., za pol leta 1 gl. 65 n. — Naprošeni smo tudi povdarjati, da „Süden“ je namenjen sicer Slovincem in Hrvatim, da pa ni sovražen Srbom; list ne govori ne za Srbe, ne proti njim. To se zлага s programom, ki je v 1. št. naglašal slovensko solidarnost.

Nova Nada. Zbornik zabave i pouke. Knjiga III. Svezak I. Izdao Andrija Milčinić. Izlazi umjesečnim svescima na dva do dva i po arka. Predplate je za III. knjigu (5 svezaka) for. 1.20. Predplate itd. šalju se na apresu: „Nove Nade“, Zagreb. — Ta list polnijo srednješolci hrvatski in slovenski na hrv. in slovenskem jeziku. Priobčujejo pesni, leposlovne spise in kritiko o njih. Na koncu zvezkov podajajo tudi raznih drobtin. Srednješolci se tako vadijo v spisovanju in urijo v obeh narečjih. Vidi se jim, da se trudijo zaresno, da bi napredovali in priobčili kar možno zrelega. Kar se dostaje kritike; nalagajo si sami tu pa tam prevelike zadatke, za katere je potreba več starosti, skušnja in obse doživelosti, nego je more doseči najzrelejši srednješolec. Izdanje pa je jako koristno in vredno podpore od hrvatske in slovenske strani. Mi bi priporočali, da bi skušali pridobiti med sodrudnike in čitatelje tudi srbsko srednješolsko mladino, da bi se urili tudi v cirilici in uže z običnega stališča jednako ljubezen gojili kot mladi hrvatski, srbski in slovenski bratje. List prav radi priporočamo.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), IX., Eisengasse Nr. 13.

Izdatelj, lastnik in odgovorni urednik: **Fran Podgornik**, Tiskli Bratři Chrástínové ve Velašském Meziríči.

V Pragi izhaja nov časopis: „Pondělní noviny politické, umělecké i sociální“.

Poljski kritik Stanisł. Tarnowski je izdal 4. del svoje „Studije k zgodovini poljske književnosti“.

Od 8. okt. izhaja v Splitu nov list „Nezavisnost“, ki si je postavil zadačo, da dela za narodno jedinstvo med Hrvati in Srbi. — Izdatelj in urednik je Dušan Mangjer.

Zakonik Stefana Dujšana, cara srpskog, 1849 in 1854. — 1870 je izšlo v Belgradu prvo izdanje tega Zakonika v redakciji Novakovića. Za praktično porabo je bilo dobro, a ne za poučno. Sedaj je Novaković prevzel to izdanje povsem iz nova. „Iskra“ pripada o tem obširno oceno.

Rozhledy. Revue umělecká, politická a sociální. Ročník VIII. Č. 1. S št. 1. okt. je to izdanje stopilo v 8. leto in ima med raznimi spisi tudi naslednje: Anarchie. — Dr. J. E. Salaba: Proti parlamentarizmu. — A. Hofmeister. Obrazky z Halic. — Rozhledy po literatuře, umění a vědě; politické a sociální. — V 2. št. M. R. Garofalo: O pokroku v politických zřízeních. — Al. Klima: Průmyslové ankety a dělnické úrazové pojišťování. — Th. Novák: Naše země. — Rozhledy izhajajo 1. in 15. vsakega meseca in stojijo za četrt leta 1 gl. 70 kr. List izdava in uruje Jos. Pelcl na Kr. Vinogradech (Praga).

Slovanský Přehled. Sborník statí, dopisův a zpráv ze života slovanského. Redaktor Adolf Černý. Ročník I. Číslo 1. Říjen. Obsah Slovo úvodní. Stati: J. Baudouin de Courtenay: Slovaci a koruna sv. Štěpána. — K. Štěpánek: Ku 50. letému výročí smrti Bělinského. — Władysław Mickiewicz: O rukopise knih poutnictva. — Dopisy (iz Lužice, Varšave, Levova, Pariza, Odese, Dalmacije, Koroškega, Vidma. Razgledi in poročila. — Pregled časopisov. — Literatura, věda, umění. — Divadlo a umění výtvarné. — V Praze 1898. Knihotiskárna F. Šimáček, nakladatel. —

V „Prospektu“ se povdarja, da Čehi so sicer vzbudili prvi misel slovenske vzajemnosti, da pa vendar nimajo sedaj sbornika, ki bi sistematiški beleži gibanje življenja ostalih slovanskih narodov. Potreba pa je dandanes še po posredni zato. Adolf Černý, znani in zaslužni še mladi češki pisatelj se je lotil tega dela, in Praski knjigar je prevzel založenje „Slovanského Přehleda“, ki je, kakor smo, navedli njegovo vsebino, izšel s 1. št. začetkom okt. List bode izhajal za sedaj v mesečnih zvezkih (izvemši avg. in sept.), debelih po 3 tiskane pole in stoji za vse leto 3 gl. 20 kr. — Uredništvo pravi, da se bode novi zbornik držal istih načel, kakor pred 11 leti prekračeni Jelínkov „Slovanský sborník“. Seznanjati hoče čitatelje z življenjem ostalih slovanskih narodov. Glavno pozornost bode obračal na sedanje gibanje in poštevaj vsa vprašanja slovanske sedanosti. Težka bode zadača, a urednik se nadeja, da z ljubovjo in pravičnostjo premaga razne težave po geslu Palackega: „Svoji k svému — a vždy dle pravdy“, poleg Jelínkovega gesla: „Poznejme se!“ Omenjamo, da v 1. št. je med dopisom s Koroškega vložen tudi obris: „Hranice Slovincův korutanských a italských.“

Slovanski listi izkreno pozdravljajo novo podjetje, in treba mu je želeči velikega uspeha Slovanstva na korist. Izdanje je zasnovano na češkem jeziku, a je prav za prav lastnina vseh Slovanov, in zato je treba, da je gmočno in duševno podpirajo Slovani bez razlike. Z vsestransko duševno in gmočno podporo pripomorejo slovanski naobraženci, da postane zbornik kritično, nepristransko delo, in na to stran olajšajo delo tudi uredništvu. Spisi naj se pošiljajo v Prago, uredniku (Přstrossova 188—II), ki ne vrača rokopisov.

Zbrana dela Svatopluka Čecha je pričel izdavat v snopičih po 16 kr. založnik Topič v Pragi.

Světová knihovna. Nakl. J. Otto v Praze. — Od 35.—52. sešita je priobčila naslednja dela: V. K. Klicpera: Zlý jelen. — Bródy Sándor: Sněženka. — Don Diego Hortado de Mendoza: Lazarillo z Tormes. — A. P. Čehov: Mužici. — Neera: Addio. — Karel Hynek Mácha: Cikáni. — B. Björnson: Absolonovy vlasý. — T. B. Aldrich: Tragedie Stillwarterská. — F. Kodým: Zdravověda. — Alphonse: Rosa a Ninetta. Sešit stojí po 10 kr.

V Berolinu je začel izhajati nov list „Das literarische Echo“. Obvešča tudi o slovanskih književnih pojavih; na pr. o „Ljubli. Zvonu“. Kdor se hoče poučiti o literarnem gibanju vsega sveta, najde v tem polumesečniku vir, ki ga pouči o vseh glavnih prikaznih na literarnem polju pri vseh narodih.